

VÖYRI Tuckor Vitmossen

- myöhäiskivikautinen/varhaispronssikautinen
asuinpaikka ja röykkiöalue, koekaivaus ja
kartoitus 1986

Hannu Kotivuori

VÖYRI 83 Tuckor Vitmossen

Kunta: Vöyri

Kylä: Tuckor

Tila: RN:o 2:32, Åkers, om. Imgjor Skog

Sijainti: Peruskartta 1334 07 BERTBY (1970), 1:20000.

x = 7010 25

y = 569 05

z = 38.5 - 42 m (= koordinaatit mäen keskeltä)

Aikaisemmat tutkimukset:

5.-10.8.1985 Hannu Kotivuori, Vöyrin lisäinventointi, ks. kertomus,
kohde nro 83, s. 13 (Mv/esihist. tsto/top.ark.).

Löydöt: KM 23341:1-72, aikaisempia löytöjä ei ole.

Diar. 8.10.1986

Kartat:

- topografikarttaote 1:100 000, 1334 ORAVAIS A4 s. 18
- peruskarttaote 1:20 000, 1334 07 BERTBY A4 s. 19
- ote keskeneräisestä kartasta 1:10 000, 1334 07 C,
stereokartoitus, maastotyö 1984 A4 s. 20
- yleiskartta 1:1000, kohteet VÖYRI 82 - 84 ja kartan
pienennös 1:2000 A2/ A4 s. 21
- yleiskartta 1:500, kohde VÖYRI 83 ja kartan pie-
nennös (ei mittakaavassa) A3/ A4 s. 22
- pinta- ja pohjavaaituskartta 1:100, VÖYRI 83, tasan-
ne 1 A4 s. 23
- tasokartta 1:50, VÖYRI 83, röykkiö 1, taso 1 A4 s. 24
- tasokartat 1:50, " tasanne 1, tasot 1-2
ja karttojen pienennös 1:100 A4/ A4 s. 25- 26
- profiilikartta 1:25, VÖYRI 83, tasanne 1, seinämä
S-N idästä ja kartan kopio A4/A4 s. 27
- profiilikartta 1:25, VÖYRI 83, tasanne 1, seinämä
E-W pohjoisesta ja kartan kopio A4/A4 s. 28
- karttaluonnos 1:25, VÖYRI 83, tasanne 5, liesi-
kiveys A4 s. 29
- tasokartta 1:50, VÖYRI 84, röykkiö 8, tasot 1-2 A4 s. 30

Kirjallisuus

s. 17

Kuvat negatiiveista 66703-66723

s. 31- 36

Diapositiivit 12370-12400 = VÖYRI 83 ja 12401-12403 = VÖYRI 84

s. -

Dia- ja negatiiviluettelo

s. 15

Vöyrin kirkonkylän itäpuolella oleva alue on muuhun kuntaan nähden paljolti asumaton, tietöntä, suo- ja kalliomaaston pilkkomaa metsäaluetta. Täällä suoritettiin elokuussa 1985 allekirjoittaneen johdolla muinaisjäännösten täydennysinventointi, jonka tuloksena paikannettiin noin 52 aikaisemmin tuntematonta kivilatomusta sekä eräitä muita esihistoriallisiksi rakennelmiksi oletettavia kohteita (ks. em. kertomus). Tuolloin Vöyrin arkeologisen komitean opastuksella suoritettut tarkastukset kohdistuivat yli 30 kohteeseen, joista lähinnä vain nyt koekaivettua paikkaa, VÖYRI 83:a (em. kertomus, s.13), saattoi jo ulkoisen tarkastelun puitteissa pitää esihistoriallisena asuinpaikkana. Kohteessa on joukko selvästi ihmistoiminnan, raivauksen, tuloksena aikaansaatuja ja pohja-aloiltaan tasoitettuja raivanteita erittäin kivikkoisen sekä lähes täysin suon saartaman mäen laella (ks. yleiskartta s.22). Numeroin 1-13 toisistaan erotettujen (osa runsaan kasvillisuuden vuoksi hankalasti havaittavia) tasanteiden ohella samalla mäellä on ainakin kaksi röykkiöksi luonnehdittavaa kivilatomusta sekä näiden lisäksi useita vastaavanlaisia röykkiöitä lähialueen kohteissa VÖYRI 82 (kolme röykkiötä) ja VÖYRI 84 (yhdeksän röykkiötä). Saman, Vitmosse~~n~~-nimisen suon tuntumassa on lisäksi useita muita paikannettuja röykkiökohteita, joista lähimmät VÖYRI 80 ja 85 ovat vain muutamien satojen metrien etäisyydellä (em. kertomus s. 10 ja 16-17). Ainoat Vöyrin itäosista kaivetut röykkiöt (nykyisin tunnetaan yli 27,5 m y.m.p. korkeuksilta jo noin 100 latomusta) tutki Jacob Tegengren 1934 nyt puheena olevasta kohteesta noin 5 km etelään, Vörsmosse~~n~~in keskellä olevalla Vörsåholmenilla. Paikalla olevista kahdeksasta röykkiöstä hän tutki kaksi, mutta rauniot osoittautuivat täysin löydöttömiksi, vaikka niitä voidaan pelkästään ulkonaisten ominaisuuksiensa perusteella pitää tyypillisinä varhaismetallikauden hautaröykkiöinä (ks. kertomus, MV/esihist.tsto/top.ark.).

Tältä pohjalta koekaivausten suorittaminen alueella inventoinnin seurauksena yhä kasvavan rauniomäärän myötä kävi tarpeelliseksi. Näin tutkimustyön tullessa mahdolliseksi allekirjoittaneelle tarjoutui tilaisuus suorittaa museoviraston esihistorian toimiston koekaivausryhmän määrärahoihin alueella kaksi viikkoa kestävä koekaivaus ja yleiskartoitus, jonka kohteeksi valikoitui ainoa selvästi asuinpaikaksi luonnehdittava kohde VÖYRI 83. Kaivauksenjohtajan apuna työssä toimi kaksi valtion työllisyysvaroin palkattua henkilöä koko tutkimusajan 14.-30.9.1986.

Alueen sijainti ja topografia

Tutkimuskohde VÖYRI 83 (ks. yleiskartta s.21) on lähes parin kilometrin mittaisen ja pääosin noin 110 m leveän hakkuualueen keskivaiheilla. Metsä on korjattu pois tilojen RN:o 9:28 ja RN:o 2:32 alalta tarkoin metsälinjojen (kulkevat suunnassa $250^{\circ} - 70^{\circ}/360^{\circ}$) mukaisesti. Lähin metsätie sijaitsee hakkuukaistaa länteen kuljettaessa noin 800 m koekaivetusta mäestä. Metsätie päättyy juuri samalle paikalle ja yhtyy yleiseen tiehen luoteessa noin 1 km:n etäisyydellä (linnuntietä kyseinen tie on kohteesta noin 2,1 km). Kohde VÖYRI 83 on erittäin kivikkoinen, lakiosaltaan noin 60 x 60 m laaja ja laakea, sekametsää kasvava (puusto on laella pääosin mäntyä ja reunoilla kuusta) mäki, jonka puusto on säilytetty ilmeisesti juuri sitä reunustavien rinteiden jyrkkyyden ja kivisyyden vuoksi. Koko hakkuukaista on erittäin kivikkoinen ja vaikeakulkuinen, jopa siinä määrin, että puustoa ei ole voitu korjata koneellisesti. Kohde näkyy metsätielle asti (ks. kuva s.31) metsän kattamana mäkenä, mutta alueelle kulku käy kuitenkin parhaiten eteläpuolisen metsän kautta, vaikka maastossa vuorottelevat kivikot ja polveilevat rämeiköt. Mäen pohjoispuolella on Vitmossen -nimisen suon puolisen neliökilometriä laaja, pääosin puustosta vapaa avosuo (aapa), jonka suuntaan mäki viettää noin 30 m:n matkalla seitsemisen metriä. Alueella on kymmeniä kilometrejä pitkä, lähinnä pohjois-etelä -suuntainen suoketju, jonka yhteyteen mainitut suotkin kuuluvat.

Korkeussuhteiden määrittäminen

Alueella ei ollut siirrettävissä absoluuttista korkeutta maanmittaushallituksen tai TVL:n merkitsemistä korkeuskiintopisteistä, sillä niitä ei ole useidenkaan kilometrien etäisyydellä. Lähin piste on Kimo-Tuckor -tien varressa. Pirkärr -nimisen suon reunassa ja noin 2,5 km:n etäisyydellä luoteessa. Maastoesteet lisäksi ehkäisevät siirtotoimenpiteet tehokkaasti. Korkeuden määrittämisessä turvauduttiin peruskartalla olevien (ks. s.19) korkeuspisteiden hyväksikäyttöön siten, että kohteiden VÖYRI 83 ja VÖYRI 84 välisen suokannaksen keskellä, metsälinjan kohdalla (ks. yleiskartta s.21), oleva suoveden pintasuo määrättiin korkeudelle 33,50 m y.m.p. Tämä arvio katsottiin riittävän tarkaksi työhön ja olosuhteiden hankaluuteen nähden. Lukuarvo perustuu Vitmossenin koillisosan korkeuden 33,3 m ja Vörsmossenin korkeuden 33,8 m puolittamiseen, joten kyse ei saatujen korkeuslukujen osalta ole vaihteluväliä ± 25 cm tarkempi.

Tältä pohjalta alueella mitattiin kiintopisteen 1 korkeudeksi 40,38 m (ks.

yleiskartta s.22), useita korkeuslukuja pääosin isojen maakivien pinnalle ja korkeuskäyrien piirtämiseen tarvittavia lukuarvoja.

Muinaisjäännöskohteet

Alueella suoritettiin yleiskartoitus 1:1000 (ks. tämän kartan pienennös 1:2000 s.21), johon voitiin sijoittaa hakkuualueelta erotetut muinaisjäännöskokonaisuudet: VÖYRI 82 (y = 200-350), VÖYRI 83 (y = 350-450) ja VÖYRI 84 (y = 450-700). Hakkuualueella olevat rökkiöt voi humuspeitteen 'kuivumisen' vuoksi havaita melko helposti, mutta etenkin pienet kivilatomukset ovat metsän puolella täysin kasvillisuuden alla. Ryhmään nro 82 on luettu aukean läntisimmän mäkialueen kolme havaittua rökkiötä (erotettu toisistaan kirjaimin 1, b ja c). Ryhmään nro 84 sijoittuvat noin 200 x 100 m laajan suosaaren laella olevat yhdeksän rökkiötä (osa pieniä ja epäselviä raunioita), jotka erottuvat numeroin 1-9 (ks. em. yleiskartta s.21). Näiden välissä on varsinainen koekaivauskohde, muinaisjäännösryhmä nro 83, josta voi erottaa kaksi rökkiöksi luonnehdittavaa latomusta ja yli kymmenen (ilmoitettu numeroin 1 - 13) vaihtelevankoista, ihmisen toimesta kivikkoon raivattua alaa, joita tässä kertomuksessa kutsutaan nimellä: "tasanne 1, tasanne 2" jne. Lyhyesti luonnehdittuina nämä ovat seuraavanlaisia:

1. lähinnä suorakaiteen muotoinen, noin 14,5 x 5,5 m laaja, melko tasapohjainen, mäen pohjoisreunassa, länsipään kivikko hieman kehämäisenä vallina, reunoilla isoja ja pienempiä kiviä, reunakiveys epätasainen (ei ole esim. seinäanaluskiveys) itä-länsi -suuntainen, itäreunassa myös pienempää kiveystä sivuun kasattuna, itäpäässä iso kivi, pinnalla kvartsikappaleita juonteesta irronneina (ks. kuva s.35), ko. kiven pohjoisreunassa 0,5 m leveä ja n. 1,2 m pitkä aukko, ehkä toiminut kulkukohtana.
2. koilliseen viettävä, noin 8,0 x 5,0 m laaja, länsipuoli selväpiirteinen, pohjoissivu epämääräinen, kulkuaukot tai polkuväylät lounais- ja koillisissä, länsisivulla tasainen ja noin 0,5 m korkea kivi tasanteen reunan sisäpuolella.
3. itään melko hyrkästi viettävä, noin 7,0 x 4,1 m laaja, selvästi raivattu, nelisivuinen, suunta 260° - 80°/360°.
4. edellisen eteläpuolella, viettää hieman itään, noin 4,5 x 3,4 m laaja, epä säännöllinen muoto, sisäpuolella? pienempiä kiviä (Ø n. 0,3-0,6 m), koilliskulma lähes 90°, melko tasainen
5. edellisen alapuolisessa itärinteessä, noin 4,3 m pitkä länsisivusta, muuten rajat epäselvät, reunassa iso (n. 2 x 3 x 1,7 m) kivi, jonka koilliskylki palamisen seurauksena (ks. karttaluonnos s.29) noin 0,3 m kovera, tämä "rapauma" on noin 1,6 m pitkä ala, kiven sivussa palanutta kiveystä, maaperä hienoa hiekkaa ja osin soraa, pohjoissivulla ei selvää kiveystä.

6. tasainen ja epäselvä alue edellisen eteläpuolella, ehkä noin 7,0 x 4,0 m laaja, kiveystä vähän
7. selvästi erottuva raivanne, tasaperustainen, lähinnä suorakaiteen muotoinen, noin 8,6 x 5,0 m laaja, verrattavissa tasanteeseen nro 1, koillispuolella kiviaitamainen pikkukivivalli, eteläkulmassa iso (n. 2,5 x 2,5 x 1 m) kivi, kaakkoissivulla tasainen kivikko (luontainen), kulku käy parhaiten lounaasta.
8. edellisen pohjoispuolella, epäselvä alue, tasainen, edellistä kivisempi, noin 5,8 x 3,0 m laaja.
9. mäen keskusröykkiön lounaissivulla, muodoltaan epämääräinen, selvä raivanne, tasainen, kaakkois- ja koillisreunassa selkeämmin erottuvaa kivireunusta, noin 7,0 x 3-4 m.
10. mäen keskusröykkiön länsipuolella, selvästi havaittava, tasainen, noin 7,5 x 4,5-3,5 m laaja, osin epämääräisen muotoinen, länsirinteen kivikon reunassa, levenee länteen
11. edellisen pohjoispuolella, rajoiltaan epäselvä, tasainen alue, kaakkoiskulma rajautuu keskusröykkiöön, noin 7,0 x 3,0 m laaja, luoteissivulla kivikossa noin 0,5 m leveä aukko (mahdollinen kulkuyhteys).
12. tasanteen 1 länsipuolella, hieman alemmalla tasolla, isojen kivenjätkäleiden rajaama itä- ja lounaispuolella, noin 4,3 x 4,0 m laaja, melko tasainen ala, luoteispuolella kivien välissä noin 2 m leveä aukko, ehkä kulkuväylä luoteissuuntaan.
13. tasanteen 1 itäpuolella, mäen laen koilliskulmassa oleva, rajoiltaan epämääräinen ala, soramaata, kulkuyhteys koilliseen tasanteen 2 suunnasta ja itään tasanteen 1 suunnasta tämän raivion kautta, lounaiskulmassa pienemistä kivistä koostuva kiveys (rajautuu tasanteeseen 1).

Ainakin osaa näistä varsin hajanaisista havainnoista voidaan pitää viitteenä todennäköisestä asuinpaikkaraivanteesta, olipa sitten kyse jonkinlaisen kate-
tun alan tai muunlaisen oleskelutilan paikasta. Tämä kysymys jää toistaiseksi selvittämättä.

Kaivaus

Koekaivaus aloitettiin paikalla paaluttamalla ns. keskusröykkiön (ks. tasokartta s.24) sisäpuolella, mäen lakipisteen vaiheille peruspaalu $x = 400/y = 400$ pääilmansuuntien mukaisen paalutuksen lähtökohdaksi. Kaivaustoiminta keskitettiin aluksi tämän, noin 8,0 x 7,0 m laajan ja korkeimmalta kohdaltaan noin 1,2 m korkean röykkiön keskikohtaan. Röykkiön keskikohta oli noin 10 m²:n alalta raivattu jo lähes pohjamaan tasoon asti kivistä, jolloin ilmeisesti keskiosasta puuttuva kivikko oli heitetty reunoille. Koko rauniota peitti kuitenkin vankka humuskerros, joten mikäli kyse on todella tuhotusta hautaröykkiöstä, on tämä raivaus suoritettu jo ilmeisesti esihistoriallisella ajalla.

Toisenlainenkin vaihtoehto, jonkinlainen tuulensuoja- tai kellarimainen käyttötarkoitus voisi ainakin sekundaarisena, myöhempänä toimenpiteenä tulla kyseeseen, sillä pohja-alaa tutkittaessa siitä löytyi mm. kaksi kvartsikaavinta (KM 23341:2-3) ja pala naarmupintaista keramiikkaa (:1). Nämä saattavat tosin olla peräisin myös jo mahdollista hautaröykkiötä varhaisemmalta ajalta. Allekirjoittaneen oletuksen asteelle jäävä käsitys on kuitenkin se, että röykkiö on ainakin sen alla olevaa likamaakerrosta sekä siitä löytyneitä kvartsi-iskoksia hieman nuoremmalta ajalta. Tämän ei tarvitse merkitä sitä, että koko asuinpaikka-alue tasanteineen kuuluisi röykkiötä varhaisempaan aikaan, ja saviastianpala saattaa liittyä itse röykkiöön. Tämä pala löytyikin vain parin senttimetrin maakerroksen alta ja erään pohjakiven päältä (ks. em. kartta s. 24).

Ikäsuhdetta pyrittiin selvittämään avaamalla röykkiön reunaa, jolloin mahdollisesti alle jatkuva likamaa olisi viitannut myös kerrostumien ikäsuhteeseen, mutta ainakin toistaiseksi todetulta, varsin vähäiseltä osaltaan kysymys jäi avoimeksi. Röykkiön pohjalla oli joitakin varsin isojakin kiviä (ks. kuvat s. 33). Latomuksen perusrakenne muodostuu muutamista, kehämäisesti tutkittua keskusalaa kiertävistä kivistä, joita kokonsa huomioiden ei ole varmasti paljontaan voitu siirrellä. Niiden päällä ja väleissä on kivivallitusta, joka näyttää varsin tasaiselta ja asemaltaan alkuperäiseltä. Ulkoreunassa on koillisessa melko jyrkkä (noin metrin korkuinen) seinämä. Pohjaa, kuten aluetta yleensäkin) peitti vahva hiilikerros heti humuksen alla, joten mäellä on roihunut metsäpalo. Palon voimakkuudesta kertoo runsas palaneen kiven ja kivimurskan kerros, joka löytyi myös alueen koekuopista. Keskellä röykkiötä olevan ison ja matalan maakiven päällä kasvaa koivu. Mitään varsinaisesti hautaröykkiöön viittaavia löytöjä tai havaintoja ei voitu todeta (vrt. Tegengrenin kaivaukset 1934).

Koekaivauksen toisessa vaiheessa linjattiin tasanteen 1 keskivaiheille metrin levyinen koeoja $x = 415-420/Y = 399-400$ ja edelliseen yhtyvä koeoja $x = 418-419/y = 400-407$ (ks. tasokartat s. 25). Maa-aines poikkesi odotetusti ympäröivästä kivikosta, sillä raivauksen seurauksena hienon hiekan ja hienorakeisen soran joukossa oli vain jonkinverran pienehköjä (\emptyset noin 0,3 m) kiviä. Hiiltä ja palanutta kiviainesta oli varsinkin 1. krs:ssa ja koeojien päissä eli tasanteen reunuskivien tuntumassa. Kun sekä sekundaarisesti oletettu palokerros että löytömaterialiaali esiintyvät sekaisin heti humuskerroksen alla, ei voida varmuudella erottaa esihistoriallista paloinesta ja mahdollisia liesikiveyksiä myöhemmistä kerrostumista. Hiiltä ei juuri löydykään 2 - 3. krs:sta, vaikk-

ka palaneita kiviä hajanaisina pikkuryhminä vielä löytyykin, jolloin pintahiiltä voitaneen perustellusti pitää myöhäisenä ilmiönä. Palaneita kiviä oli runsaimmin ruutujen 415/399 ja 418/399 vaiheilla. Runsaslöytöisimpänä ruutuna voi pitää juuri ensin mainittua kohtaa.

Tason pitkittäis-suuntaan tehdyn koeojan keskivaiheilla, ruudussa 418/402, oli noin 1,3 m laaja ja 0,2 m syvä painauma, josta paljastui melko tiivis kivikeskittymä (ks. kuva s.36). Tämä tarkoituksellisesti muodostettu kiveys saattaa liittyä jonkinlaiseen keittokuoppaan (mitään palamiseen viittaavaa ei kuitenkaan todettu), mutta mikäli tasannetta pidetään alunperin katettuna, voi kyseessä olla myös kannatinpaalun tukikiveys. Pinaumaa ei kuitenkaan kaivettu toistaiseksi pohjaan asti (ks. profiilikartta s.28). Toinen erityishavainto tasanteella 1 on sen itäpäässä olevan isohkon (\emptyset n. 1,5 m, kork. n. 1,0 m) kiven pinnalla olevat kvartsijuonteet (ks. kuva s.35, merkitty myös tasokarttoihin s.25). Tuntuu varsin luontevalta olettaa tätä kiveä raaka-ainelähteeksi, jota paikalla oleskelleet pyytäjät olisivat hyödyntäneet. Tämän kiven pohjoispuolella on kivireunuksessa noin 0,5 m leveä ja 1,2 m pitkä aukko, joka on ainoa itäpuolella ja siten ilmeinen kulkuväylä. Toinen suunta, johon tasanteelta olisi kivien yli loikkimatta saattanut kulkea on pohjoinen (lähinnä välillä y = 402-403). Etenkin itäpäässä oleva kulkuaukko vaikuttaa molemmin puolin kiveyksessä olevan pikkukiveyksen mukaisesti selvästi vapaaksi jätetyltä "oviaukolta", vaikka se onkin varsin ahdas. Lisäksi se sijoittuu itäpäädyn keskikohtaan.

Kulttuurikerrokseksi luonnehdittava likamaa ja heikko likamaa on kautta koko tutkitun alueen laikukasta, vahvuudeltaan noin välillä 2 - 15 cm, ja siinä on nähtävissä (ks. profiilikartat s. 27 ja 28) maakerrosten sekaantuminen. Esimerkiksi kohdassa x = 419/420/y = 399 on hienoa hiekkaa kerrostunut kasaksi ohuen likamaa-alueen päälle ja kohdassa x = 418/y = 402-400 nokeentunut (ehkä osin vanhaa humuskerrosta) maa-aines on kerrostunut osittain likamaan sisäpuolelle. Tämä on saattanut syntyä kaatuvien puiden ja metsäpalon rikkoessa pintakerroksia. Kiviaineksen osuus hiekassa vähenee hieman syvemmälle mentäessä, mutta maaperä muuttuu muilta osin karkeammaksi, lähinnä soraksi. Tasanteen reunoille raivatut kivet ovat pääosin liian suuria käsin nostettaviksi, mutta hyvinkin puukankien avulla vierrettäviä. Tasanteen eteläinen sivu on pohjoista sivua noin 40 cm korkeammalla, itä- ja länsipäädyt ovat kutakuinkin samalla tasalla. Koeojat kaivettiin noin 40 cm syvyyteen humuksen pinnasta lukien, jolloin niistä poistettiin kolme noin 10 cm:n vahvuista tasoa. Humuskerros vaihteli noin 5 - 10 cm:n välillä. Tasanteella olevasta noin 80 cm^2 :n pinta-

alasta tutkittiin koeojin noin 13 m², joten tasanteesta 1 on edelleen tutkimatta noin 67 m² eli kaivetun alan suhde kaivamattomaan alaan on noin 16,25 % / 83,75 %.

Tämän alueen lisäksi kuorittiin humus ja osin pintakerrosta tasanteen 5 (ks. yleiskartta s. 22) lounaiskulmassa olevan ison siirtokivilohkareen kupeessa (koillissivu) noin kolmen neliömetrin alalta. Paikalla saattoi havaita kiven kyljen rapautuneen koveraksi noin 0,3 m syvyydeltä ja noin 1,6 m pituudelta (ks. kuva s. 31). Humuksen alta paljastui melko hajanainen, palaneiden kivien muodostama kiveys, joka vaihtelevasta kiviaineksesta päätellen ei ole kokonaisuudessaan irronnut ison kiven kyljestä, vaan on tarkoituksellisesti paikalle koottu. Maaperä on osin hienoa hiekkaa, paikoin soraa, jossa on myös likamaalaikkuja (ks. karttaluonnos s. 29), mutta hiilikerrosta ei juuri havainnut. Ison kiven reunoilla on keskikokoisia (Ø noin 0,7 m) kiviä ikään kuin liedeksi tulkittavaa kohtaa rajaamassa. Paikalta löytyi myös kvartsikaavin (:70) sekä joukko kvartsi-iskoksia (:71), joten liesi ja sen koillispuolella oleva, rajoiltaan epäselvä (vrt. s. 4) tasanne 5 on myös toiminut asuinraivanteena. Mäellä ei voitu havaita muita vastaavanlaisia liesiä, mutta esimerkiksi Mustasaaren Köklotin pyyntiasuinpaikan majat ovat vastaavasti tukeutuneet isojen maakivien kupeeseen ja liesikohdat ovat rapauttaneet kivensivut koveriksi. Ne lienevät kuitenkin vasta keskiajalta ja poikkeavat Vitmossenin tasanteen 5 liedestä myös siten, että majan tai kodansijoja reunustavat Köklotissa kivi-vallit.

Koekuopitus

Muutamille tasanteille (ks. yleiskartta s. 22, nro:t 3, 5, 7, 11, 12 ja 13) tehtiin kullekin yksi koekuoppa tai lapiopisto, jolloin löydöistä päätellen ainakin tasanteita 5, 7, 11 ja 12 on käytetty esihistoriallisella ajalla oleskeluun. Myös tasanteilta 3 ja 13 tavatut karkeahkot kvartsilöydöt viittaavat samanlaiseen käyttöön. Muutamia koepistoja tehtiin myös mäen lounaisrinteen hienohiekkaiseen maaperään noin 38,8 m y.m.p. olevalle korkeudelle, mutta maa-aines vaikutti koskemattomalta. Tällä suunnalla vaikuttaa kuitenkin olevan suotuisin maaperä ja kulkuyhteys suon reunaan, joten sen olettaisi olleen myös käytössä. Tämä havainto saattaa merkitä sitä, että mäen asumiskäytön raja on matalimmillaan mäen itäreunassa olevan tasanteen 5 löytöjen mukaisesti noin 38,5 m y.m.p., jolloin rannankorkeuden tasoksi voi olettaa ainakin metrin alhaisemman korkeusluvun eli noin 37,5 m. Kvartsiaines on tällä tasanteella vastaavaa kuin noin 41,0 m:n korkeustasolla olevan koeojitetun tasanteen 1,

joten niiden ajallinen ero ei liene huomattava, vaan ajoituksellisesti lähinnä vastaavaan merenpintatasoon verrattavissa. Näin mainittu korkeus noin 37,5 m y.m.p. toiminee parhaiten maastokorkeuteen perustuvan ajoitusarvion pohjana, kun pyritään löytämään varhaisin ajoitus mäen tasanteiden löydöille koekuopitustulosten perusteella.

Koekuopista saatiin seuraavanlaisia löytöjä:

- tasanne 3: kolme karkeaa kvartsi-iskosta (:65), likamaasta.
- tasanne 5: karkeatekoinen kvartsikaavin? (:70), likamaasta.
seitsemän kvartsi-iskosta tai -kappaletta (:71), likamaasta
- tasanne 7: kolme kvartsi-iskosta? (:66), likamaasta.
- tasanne 11: viisi kvartsi-iskosta? (:69), likamaasta.
- tasanne 12: kivilaji-iskos (:67) ja erittäin pieni palanut luu (:68).
- tasanne 13: kaksi karkeaa kvartsi-iskosta (:64), likamaasta.

Löydöt

Tasanteen 1 koeojista löytyi muutamia paloja keramiikkaa, joka osoittaa näitä laakioita käytetyn ilmeisesti pitempiäaikaiseen oleskeluun. Palat ovat ainakin kahdesta eri astiasta. Ruudusta 418/405, 1. krs. löytyi joukko samasta astiankyljestä olevia paloja (:31), jotka saattoi yhdistää toisiinsa. Astia on ollut lähes koristeeton, sillä vain ilmeisesti yläreunaa kiertäneestä kuopparivistä on puolittain säilynyt kaksi (\emptyset noin 4 mm) pientä ja pyöreähköä painauma, jotka sijaitsevat noin 12 mm etäisyydellä toisistaan. Astian sisäpinnalla on vielä kuluneisuudesta huolimatta nähtävissä naarmutusta, mutta ulkopinta on kuoppia lukuun ottamatta sileä. Saviaines on tiivistä, hyvin poltettua, vaaleanruskeaa, kvartsi- ja maasälpä?sekoitteista, ja astian seinämän paksuus on noin 8-9 m. Samanlainen pala (:40) on myös ruudusta 418/399. 2. krs.

Tarkan vertailun kannalta löydöt ovat riittämättömiä, mutta ilmeisesti kyse on Kiukaisten kulttuurin perinnettä jatkavasta astiatyypistä. Lähinnä koristeettomuus ja kuopat mainitussa muodossa erottavat Vitmossenin palat kivikautisesta keramiikasta, mutta esimerkiksi naarmupintaisuutta esiintyy jo pronssikautta varhemmin (Meinander 1954, 171). Pronssikauden astialle on tavallista tasapohjaisuus, naarmupintaisuus, kaareva kaulaosa ja yläosan kuopparivi (em., 170-171). Nämä ominaisuudet osoittavat kivikautisen asutuksen jatkuvuuden monilla alueilla keraamisen tradition säilymisen kautta. Esimerkiksi Pirttikylän Raineåsenin asuinpaikan keramiikka noudattaa Kiukaisten kulttuurin muotoja ja ulottuu vuoden 1300-1200 eKr. tienoille (Hyypä 1950, 29, Meinander 1954, 186, Salomaa-Matiskainen 1985, 151 ja Miettinen 1986, 101) eli aivan pronssikauden alkuun.

Tästä astiamuodosta hieman poikkeavaa aineistoa edustavat Vitmossenin löydöissä keskusröykkiön pohjalta löytynyt, ohutseinäinen (\emptyset noin 5 mm), naarmupintainen, orgaanista sekoitetta sisältänyt ja tiivismassainen saviastianpala (:1). Samanlaista keramiikkaa edustaa myös ainakin yksi tasanteelta 1 löydetyistä paloista (:1), jossa on lisäksi jonkinlainen kourupainanne (kenties ns. ponttipala). Tämä keramiikka eroaa jo selvästi Kiukaisten kulttuurin astioista ja muistuttaa (Vitmossenin palat ovat vähäisiä) lähinnä nuoremman pronssikauden naarmupintaista keramiikkaa. Lisäksi koejista löytyi joukko pieniä saviasianpaloja (:10, :50, :58, :61, :63), joita ei voida lähemmin tyypitellä.

Myös muutamat kiviesineiden varsin karkeatekoiset katkelmat edustavat kivikautista perinnettä. Löydöissä on kaksi pientä, osin hyvin hiottua ja uudelleen pikkuesineeksi teroitettua (ks. s.13) kiviesineen katkelmaa (:9, :30). Lisäksi joitakin (:8, :16, :48) kivilajikatkelmia voidaan pitää esineiden paloina. Kvartsilöydöt ovat aineistossa runsaimmalla sijalla ja muun materiaalin tavoin hyvin karkeatekoisia. Joukossa on kuitenkin joitakin (:2, :3, :12, :54, :70) huonosti retusoituja kaapimia. Näistä kaksi ensimmäistä on keskusröykkiöstä, kaksi seuraavaa tasanne 1:ltä ja viimeinen tasanteelta 5. Lisäksi kuusi kvartsilöytöä on luettavissa mahdollisiksi kaapimiksi.

Palanutta luuta löytyi ainoastaan noin 8 g ja pääosin hyvin pieninä paloina. Näiden joukossa on kuitenkin joitakin hylkeen luiksi määritettäviä kappaleita:

Ruutu	KM	luu	
419/399, 1. krs.	23341:26	phalanx carpi	II-IV/2, fr.prox.
419/399, 2. krs.	:44	phalanx tarsi	?/2, fr.dist.
418/402, 3. krs.	:59	metacarpale	III sin.

Lisäksi löytö :47 lienee pieni nikamankatkelma ja tasanteelta 12 löytynyt (koekuopasta) pieni luunsiru on ehkä kalan luu (:68). Allekirjoittaneen suorittaman määrittelyn on täydentänyt Stella From eläintieteen laitokselta (HY). Ensimmäinen (:26) luunpaloista on katkelma (fr.) eturaajan (carpi) vartalontuoleisesta (prox.) sormiluusta (phalax). Toinen (:44) luu on vartalosta pois päin olevan varvasluun katkelma ja kolmas (:59) luu on vasemmanpuoleinen kämmenluu (vrt. Fortelius 1981). Luut ovat osa ns. pentadektyylistä (viisisormista tai -varpaista) raajaa, jonka luut yleensä keskikokoisella nisäkkäällä - kuten tässä tapauksessa hylkeellä - säilyvät hyvin ja siten niitä myös löydetään paljon. Tämä pienikin otos kertoo kuitenkin asuinpaikan sijainneen merenlahden tuntumassa ja väestön pyytäneen hylkeitä. Vaikka aineistoa olisi runsaammin, ei kuitenkaan voida luotettavasti määritellä kuinka suuren osan elannos-

taan väestö on hyljestyksellä hankkinut, sillä luuaines säilyy aina varsin valikoituen. Muun ravinnon osuuden arvioiminen edellyttää makrofossiilisia ja paleobotanistisia näytteitä.

Tasanteiden alkuperä ja ajoitus?

Vitmossenin tasanteet 1 - 13 edustavat suppea-alaisten koekaivaustulosten vuoksi ainoastaan ulkokohtaisiin havaintoihin tukeutuvaa arviota, jossa yksityiskohdat jäävät pääosin vastausta vaille. Tämä koskee erityisesti näiden tasanteiden rakenteellista merkitystä, sillä varmuudella voidaan sanoa vain, että ne on tarkoituksellisesti oleskelupaikoiksi raivattu. Kun lisäksi tasanteiden reunustoille on vierretty likimain suoraa "seinämiä" (ks. esim. tasokartat s.25), voidaan kiveyksen muodon olettaa viittaavan jonkinlaiseen sisäpuoliseen rakenteeseen. Raivanteiden kaltevuudet vaihtelevat siten, että koillis- ja itäsivustoilla olevat viettävät laella olevia jyrkemmin. Tämä perustuu lähinnä mäen muotoon: sen yläosa on alaltaan varsin suppea ja melko tasainen, joten siellä olevat tasanteet lienee raivattu ensimmäisinä. Kun mäen sivustoilakin on raivattu oleskelutilaa, lienee tämä tulkittavissa siten, että lakiosa on ollut tuolloin käytössä eli raivanteet olisivat pääosin yhdenaikaisia. Erityisesti tasanteet 1 ja 7 ovat selväpiirteisiä ja pitkänomaisia sekä kuta-kuinkin tasapohjaisia (vrt. laajuudet s. 4). Kaikki numeroidut tasanteet tai raivatuilta vaikuttavat alat eivät suinkaan ole tulkittavissa jonkinlaisen rakennuksen pohjiksi, mutta ilmeisesti mäellä on ollut samanaikaisesti useampia katettuja asumuksia ja tarvike- sekä oleskelusijoja, joita voinee luonnehtia pikemminkin majoiksi kuin taloiksi. Uusi raivauskohta on valittu selvästikin tilanpuutteen vuoksi, joten käytännössä koko pienialainen mäenlaki on toiminut asuinpaikkana. Tarkempi tutkimus saattaa osoittaa paikalla olleen jonkinlaisen pyyntileirin rakennusryhmineen. Alue on ollut alttiina voimakkaille merituulille, jolloin rakenteet tarvitsivat vahvat seinustat ja katerakenteet. Asuinpaikka on sijainnut aivan rannan tuntumassa, sillä etäisyys suon reunaan on nykyisinkin vain noin 30 m. Mäki on alueella yksi harvoista asuinpaikaksi soveliaista kohdista ja hallitsee selvästi ympäristöään. Raivanteiden suuritöisyys yhdessä läheisten kiviröykkiöiden kanssa näyttäisi indikoivan tilapäistä kiinteämpää asutusta, jonka edellytyksenä on ympärivuotinen ravinnon saanti. Kuitenkin vain muutamat hylkeenluun fragmentit kertovat kuinka osa ruoasta on hankittu. Mikäli hyljestyksen merkitys olisi ollut keskeinen, voisi näitä luita olettaa löytyvän huomattavasti enemmän kaivausruutua kohti.

Varhaispronssikaudelle eli periodeille II ja III kuuluvia asuinpaikkoja tunne-

taan Suomesta hyvin vähän, kaikkiaan noin 20. Näistä pohjoisin on Laihian Nikonkallio, missä röykkiönalaisen täytemaan tai kulttuurikerroksen keramiikka- ja valinupokaspalat ovat ehkä viite pronssikautisesta asuinpaikasta. Pronssikaudentyypistä keramiikkaa on Vitmossenin ja Nikonkallion löytöjen ohella vieläkin pohjoisempaa; Lestijärven Anttilasta, joka tunnetaan lähinnä pronssisen keihäänkärkilöydön vuoksi (Salo 1984, 114). Pronssikauden kulttuurikerrostumat eivät juuri eroa kivikautisista, sillä löydöstöön kuuluvat yhä palaneet luut ja kvartsilöydöt, vaikkakin kivilajiesineistö on aikaisempaa harvinaisempaa. Tunnettujen asuinpaikkojen vähälukuisuudesta huolimatta mm. Salo 1984, 115 on ounastellut Etelä-Pohjanmaan lukuisten röykkiöiden kuvastavan melko tiheää asutusta. Tutkituissa kohteissa (mm. Perniön Lemun Lehmiha ja Nakkilan Rieskaronmäki) kulttuurikerros on ollut ohut ja suppea-alainen, laikukas ja lähinnä rakennusten perustoihin ja niiden edustoille keskittynyt (em., 115). Tasanteen 1 muoto ja rakenne vastaa melko hyvin Rieskaronmäen talon pohja-alaa. Molemmissa on ilmeisesti kylmyyden ehkäisemiseksi reunuskiveystä ja pyöristetyt päätyosat.

Vitmossenin kaivanteiden reunuskiveys on pääosin niin epätasainen, että se on varmasti ollut oletetun seinärakenteen, lähinnä turve- tai kaislatyyppisen, orgaanisen aineksen, ulkosivulla. Tasanteita tuskin raivattiin vain oleskelupaikoiksi tai tilapäisten kotien sijoiksi, vaan paikalla lienee ollut erityyppisiä, majamaisia rakennuksia. Näistä muutamat ovat ilmeisesti olleet paaluin tuettuja, katettuja ja liesin lämmitettyjä asuinrakennuksia.

Salo (1984, 120) olettaa varhaisen pronssikauden asuinpaikkojen olevan suppealaisia, osin yhdenaikaisia Kiukaisten kulttuurin jälkivaiheen asuinpaikkojen kanssa, mutta kuitenkin jo kiinteää asumismuotoa edustavia kohteita. Hän ajoittaakin Uotinmäen löytöjen maastollisen sijoittumisen nojalla vuotuiskierrosta luopumisen tapahtuneen II periodin alkupuolella. Olettamani mukaan Vitmossenin tapauksessa ollaan tekemisissä lähinnä juuri II periodin asuinpaikan kanssa. Alhaisemmat kvartsilöydöt ovat noin 38,5 m y.m.p. (ks. s. 8), joka paikallisen maankohoamisnopeuden perusteella noin 85 mm(vs, muutos 1,7 %/vs) sijoittuu vuoden 1350 eKr. vaiheille. Käytännössä oleskelu tällä tasolla on saattanut olla mahdollista aikaisintaan noin vuoden 1250 eKr. vaiheilla, jolloin merenpinta olisi laskenut metrin verran alhaisemmaksi. Tasanne 1 puolestaan on ollut veden alla noin vuoden 1500 eKr. vaiheilla, mutta aineiston samankaltaisuuden perusteella vaikuttaa siltä, että kaikki raivanteet ovat ajallisesti varsin lähellä toisiaan, jolloin olettamani mukaan ne on tehty jolloinkin vuosien 1300 - 1050 eKr. vaiheilla. Kun suonpinta on noin 33,3 - 33,8 m y.m.p.-

voidaan olettaa alueen menettäneen varsin nopeasti vuoden 1000 eKr. jälkeen asuinkelpoisuutensa rannan alkaessa soistua.

Mäen laella olevan röykkiön keskiosan ohella tutkittiin kohteesta VÖYRI 84 (ks. yleiskartta s. 21) pieni, röykkiömäinen kiveys nro 8, joka todettiin vasta aluetta kartoitettaessa. Sen keskiosassa oleva kiveys havaittiin reunakiviä pienemmäksi, ja kivien välissä oli hieman likaantunutta hiekkaa (ks. tasokartta s. 30). Mitään hautaröykkiöön viittaavaa paikalta ei löytynyt. On kuitenkin ilmeistä, että alueen pienet kiveykset (nro:t 2, 3, 4, 8 ja 9) ovat hautarakennelmia neljän isokokoisen röykkiön tavoin. Vitmossenin röykkiöiden todennäköinen - joskin löydöttömyyden ja vielä keskeneräisen tutkimuksen vuoksi todistamaton - yhteys asuinpaikkalöytöihin merkinnee sitä, että rauniot ovat nimenomaan tasanteilla oleskelleiden henkilöiden leposijoja. Alueella ei ole juuri muita asuinpaikaksi soveltuvia maastokohtia, joten tällä paikalla voidaan nähdä kivikautisen asutuksen jatkuvuus pronssikauden puolelle.


Erityisesti aivan Vöyrin itäisimmällä alueella, Kaurajärvellä, on hienohiekkaisia, suojaisia ja kuivia kangasmaita, joilta on muutamien kiviesineiden ohella yksi myöhäiskivikautinen asuinpaikka. Tämän Istankankaalla olevan asuinpaikan aineistossa on pieniä, koristeettomia astianpaloja, jotka voidaan mahdollisesti yhdistää Kiukaisten keramiikkaan (Miettinen 1986, 104-106). Vitmossenin karkeamman (ks. s. 9) astian saviaines muistuttaa hieman näitä paloja, mutta on kuitenkin hienorakeisempaa, ja ohutreunaisemman astian palat poikkeavat näistä jo täysin. Kvartsimateriaali on molemmissa paikoissa hyvin huonolaatuista, mikä johtunee paikallisen materiaalin ominaisuuksista. Eräs huomattava yhtäläisyys on todettavissa siinä, että molemmilla paikoilla on pieniä, uudelleen kiviesineiksi teroitettuja (vrt. s. 10) isomman kiviesineen katkelmia (Vitmossen: 23341:9 ja :30 sekä Istankangas: 20242:14). Kuinka pitkäaikaisesta tai paikallisesta tavasta tässä sitten onkaan kysymys? Kuitenkin kiviesineistön yhtäläisyydet viittaavat siihen, että näillä paikoilla on ainakin ajallista läheisyyttä toisiinsa. Mahdollisesti Vitmossen on saanut myös varhaisimmassa vaiheessa asutuksensa juuri Kaurajärven suunnalta, vaikka myös Oravaisten Paljakan myöhäiskivikautinen asuinpaikka on lähellä. Istankangas ja Isonkyrön Viitaluoman asuinpaikat ovat selvästi toisiinsa yhteydessä, eikä etäisyys Vitmosseniinkaan ole kuin noin 10 km. Tämä on ollut kerran ulkosaaristoa, kun Kaurajärvellä on ollut asutusta. Yhteys mereen on ollut avoin kuitenkin vielä noin vuosien 1300 - 1200 eKr. eli aivan Kiukaisten kulttuurin ja pronssikauden varhaisvaiheiden taitteessa. Asuinpaikan vaihdokseen ei juuri tuota

ajankohtaa aikaisemmin näytä maasto-olosuhteiden kannalta olleen tarvetta. Vitmossenin luonnehtiminen puhtaasti edellisiin liittyväksi, ulkosaariston pyyntileiriksi vaikuttaa virheelliseltä, sillä työläät raivanteet, hieman tai täysin poikkeavat saviastianpalat ja rökkiöt ovat kivikautisessa yhteydessä vieraita piirteitä. Ajallinen ero ei kuitenkaan liene kovin suuri. Lisäksi Istankankaan löydöissä on ainakin yksi selvästi hylkeenluuksi luettava katkelma (20242:10), joten ravinnonhankinnallisiakin yhteispiirteitä näillä paikoilla on.

Tutkimuksen jatkaminen

Edellä kuvattujen arvioiden ja monin osin varsin puutteellisen löytöaineiston täydentäminen sekä todettujen rakennelmien tarkempi tutkimus edellyttää kaivauksien jatkamista. Luonnollisimmalta tuntuisi tasanteen 1, tasanteen 5 ja tasanteen 7 lähempi tarkastelu sekä mahdollisesti jonkun isomman rökkiön tutkiminen, vaikka ne lienevätkin varsin vähälöytöisiä. Näiden lisäksi makrofossiilit, paleobotaanisiet näytteet ja mahdollisesti hiilinäytteet antaisivat näille asutuslöydöille sisällöllistä ja ajoituksellista kiinteyttä. Edellä mainitun metsäpalon vuoksi 1986 kaivaukselta ei saatu riittäviä määriä luotettavaksi tulkittavaa hiilimateriaalia C¹⁴-ajoituksiin. Kokonaisuudessaan näiltä itäisen Vöyrin suo- ja metsäalueilta on eri inventoinneissa löydetty noin 100 pronssikautiseksi luokiteltavaa (mahdollista) rökkiötä (ks. s. 2), joten niiden yhteydessä tai lähetyvillä on varmasti myös asuinpaikkoja samalta ajalta. Allekirjoittaneen tarkastamista kohteista tällä alueella ainakin yksi, noin viisi kilometriä etelään Vitmossenista, on luonnehdittavissa mahdolliseksi asuinpaikaksi. Tämä sijoittuu Vörsåholmenista (ks. s. 2) noin kilometrin itään olevan suosaaren keskivaiheille. Paikalla on nelisivuinen, leveävallinen ja sisäpuolelta vähäkivinen rakennelma hiekkaperäisessä maassa. Se muistuttaa lähinnä jonkinlaista rakennuksen perustaa pikemmin kuin hautarauniota, joita lähetyvillä on myös melko runsaasti. Kokonaisuus muistuttaa Vitmossenin rakenteita, mutta maasto ja itse mahdollinen perustus ovat toisenlaisia.

Helsinki 14.1.1987


Hannu Kotivuori

tutkija

Dia- ja negatiiviluettelo

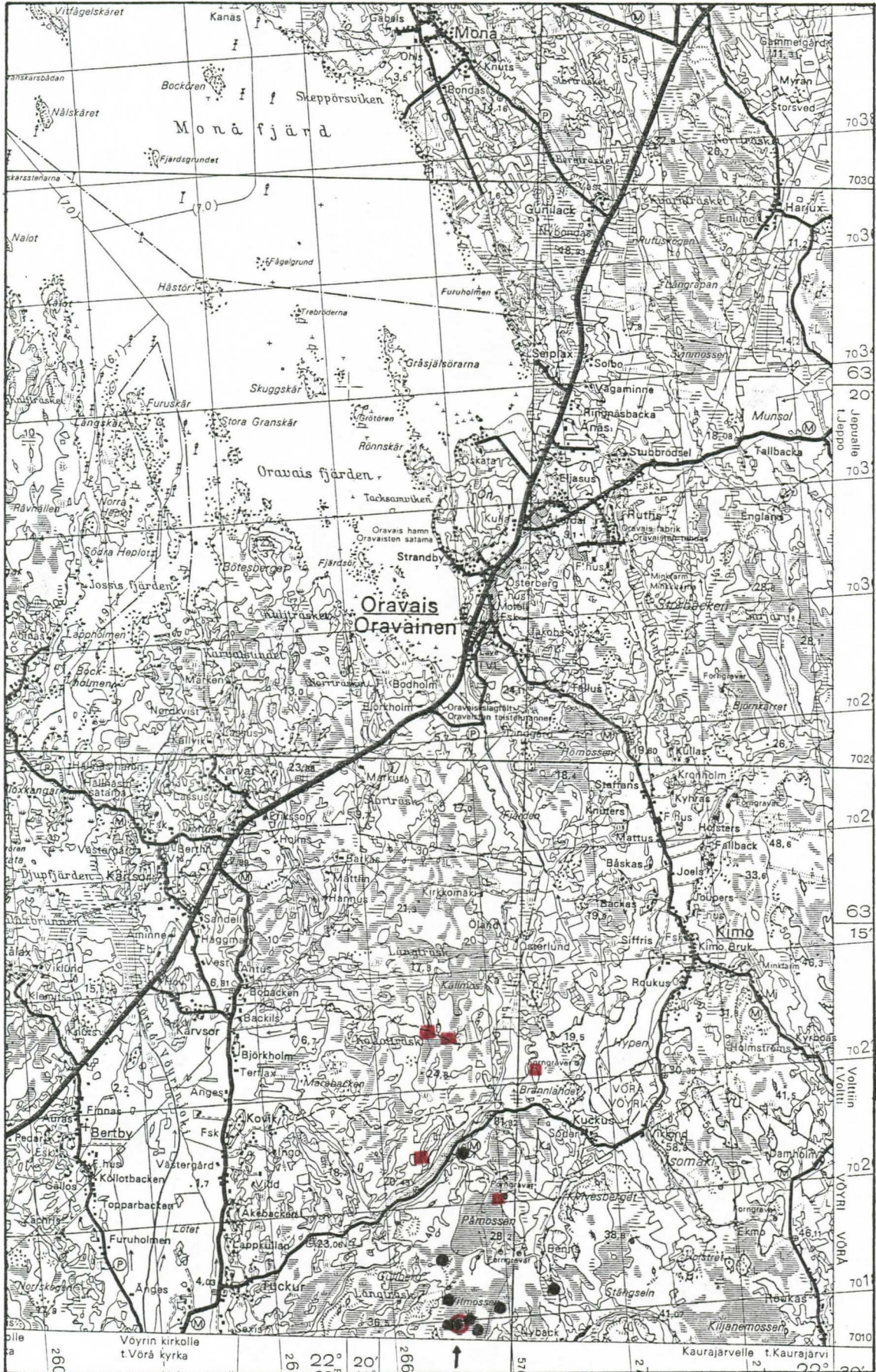
dia nro	neg.nro	
12370	66713	Yleiskuva metsätieltä. Hakkuuaukean takana VÖYRI 83 metsäisenä saarekkeena. Lounaasta.
12371	66706	Pieni rökkiö siirtokiven kupeessa. VÖYRI 83. Luoteesta.
12372	66707	Tasanne 5 ja sen laidassa oleva siirtokivi. Kiven kylki on palamisen vuoksi rapautunut. Pohjoisesta.
12373	-	Em. kohta, turve poistettu. Pohjoisesta.
12374	-	Em. kohta, turve paikoillaan. Kaakosta.
12375	-	Em. kohta, turve poistettu. Kaakosta.
12376	-	Em. kohta, turve poistettu, lähikuva. Luoteesta.
12377	-	Yleiskuva ko. mäkialueesta suon reunasta ylärinteeseen, edessä hakkuualueita. Pohjoisesta.
12378	-	Yleiskuva linjalta $y = 400$, linjakepin takana tasanne 1, vasemmalla osa kiveä, johon (itäreuna) on mitattu KP 1. Pohjoisesta.
12379	66705	Ns. keskusraunio mäen laelta ennen kaivausta. Itäkaakosta.
-	66703-704	Em. raunio ennen kaivausta. Etelästä.
12380	66708-709	Em. raunio, humus poistettu. Kaakosta.
12381	66710-711	Em. raunion sisäpuolta. Etelästä.
12382	-	Em. raunion luoteissivua. Luoteesta.
12383	66712	Em. raunion pohjoisreuna. Idästä.
12384	-	Em. raunion sisäosaa. Idästä.
12385	66715	Yleiskuva, tasanne 1 ennen kaivausta. Länsilounaasta.
12386	-	Em. tasanteen länsireunaa. Reunakiveystä paljastettu. Lännestä.
12387	66716	Em. tasanteen itäpää ennen kaivausta. Idästä.
12388	66717	Em. tasanteen keskikohta, pohjoista kivireunaa, taustalla Vitmossen. Etelästä.
12389	66718	Poikittaisoja 1. krs., reunuskiveykset, Vitmossen taustalla. Etelästä.
12390	66719	Pitkittäisvoja 1. krs. Lännestä.
12391	66720	Poikittaisoja 1. krs. Pohjoisesta.
12392	66721	Em. tasanteen itäpäädyn kiveys, sammaleet poistettu. Idästä.
12393	-	Em. kohta lähempää, ison kiven pinnassa kvartsijuonteita ja sen oikealla puolella ilmeinen kulkuväylä. Idästä.

dia nro	neg.nro	
-	66723	Em. kiven pintaa kvartsikappaleineen. Idästä.
12394	-	Pitkittäisöjan eteläreunaa, kohta $x = 418/y = 401$, sekaan-tuneita maakerroksia. Pohjoisesta.
12395	66714	Kohdassa $x = 418/y = 403$ todettu kiveys, pitkittäisöja 1. krs., Pohjoisesta (mv-kuva luoteesta).
12396	-	Em. kohta kauempaa. Pohjoisesta.
12397	-	Em. kohta, 3. krs., kivien välissä tumma laikku - paalun-sija? - reunoilla tukikiveystä tms. Pohjoisesta.
12398	-	Em kohta lännestä.
12399	-	Tasanne 1, koeojissa 1. krs. Lännestä.
12400	-	Tasanne 1, koeojissa 3. krs. Lännestä.
12401	-	VÖYRI 84, röykkiö 1 taustalla, edessä pieni röykkiö 8. Etelästä.
12402	-	Em. raunio 8 risujen alla. Lounaasta.
12403	-	Em. raunio 8 puhdistettuna. Etelästä.

Kirjallisuus

- Fortelius, Mikael. 1981 Johdatus arkeologiseen luuanalyysiin. Museoviraston esihistorian toimisto. Julkaisu N:o 1.
- Hyyppä, Esa. 1950. Pattijoen suksi. SM 1950.
- Kotivuori, Hannu. 1986. Bronsåldersrösen i östra Vörå. Vörå årsboken 1986.
- Meinander, C.F. 1954. Die Bronzezeit Finnlands. SMYA 54.
- Miettinen, Mirja. 1986. Den senneolitiska boplatsen Paljak i Oravais. Iskos 6.
- Salomaa, Unto. 1984. Pronssikausi ja rautakauden alku. Suomen historia 1.
Espoo.
- Salomaa, R ja Matiskainen, Heikki. 1985. New Data on Shoreline Dispalcement and Archaeological Chronology in Southern Ostrobothnia and Northern Satakunta. Iskos 5.

- ● koekaivaus 1986
- tarkastettu 1985
- tarkastettu 1986

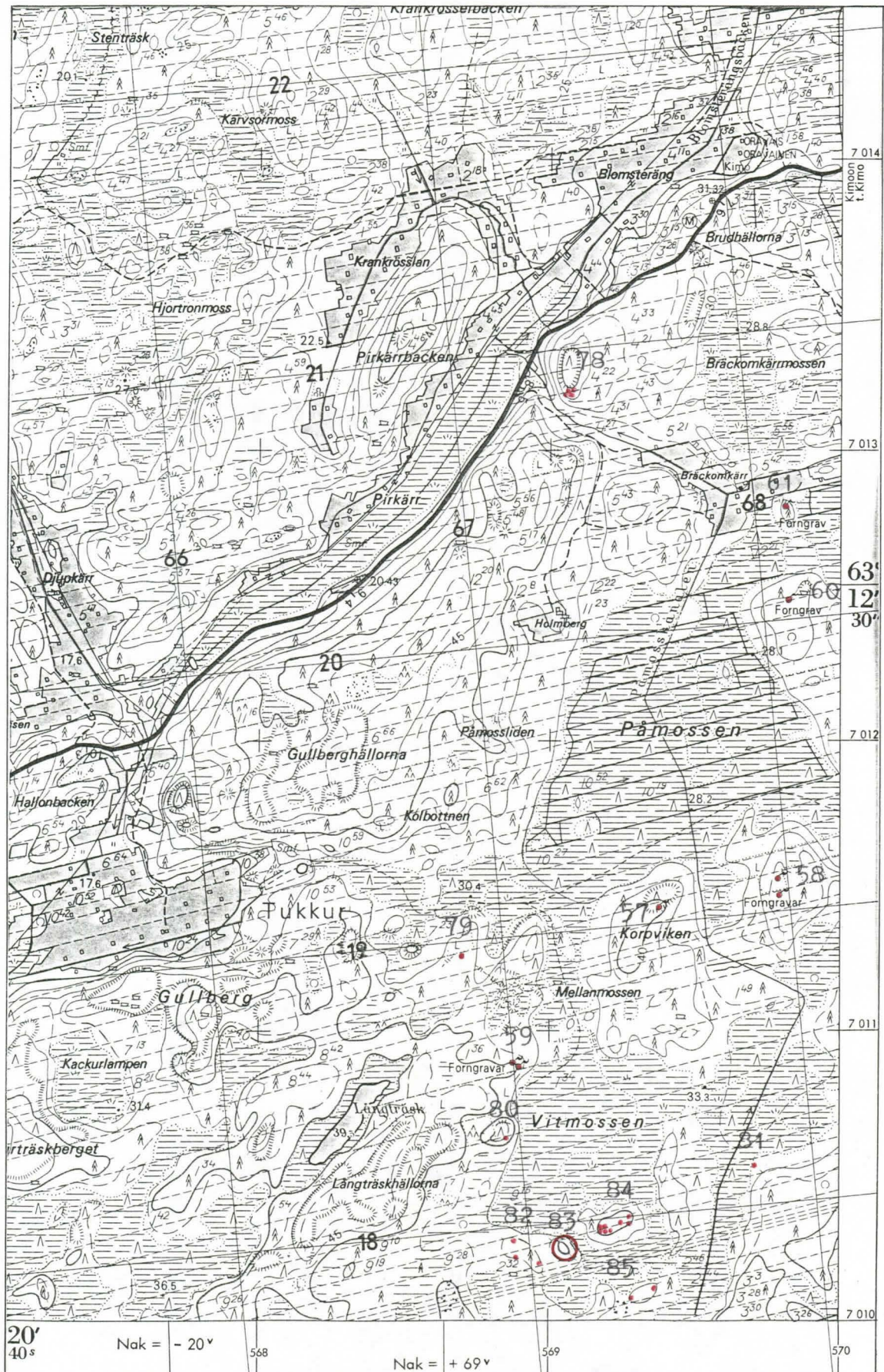


Ote topografikartasta 1334 ORAVAIS. 1:100 000. 1973.

VÖYRI


- koekaivaus 1986: VÖYRI 83

- yleiskarttoitus 1986: VÖYRI 82-84



Peruskartta 1334 07 BERTBY, 1:20 000. 1970.

VÖYRI, Tuckor, Vitmossen

 inv.nro 83 (1985)
koekaivaus 1986

569



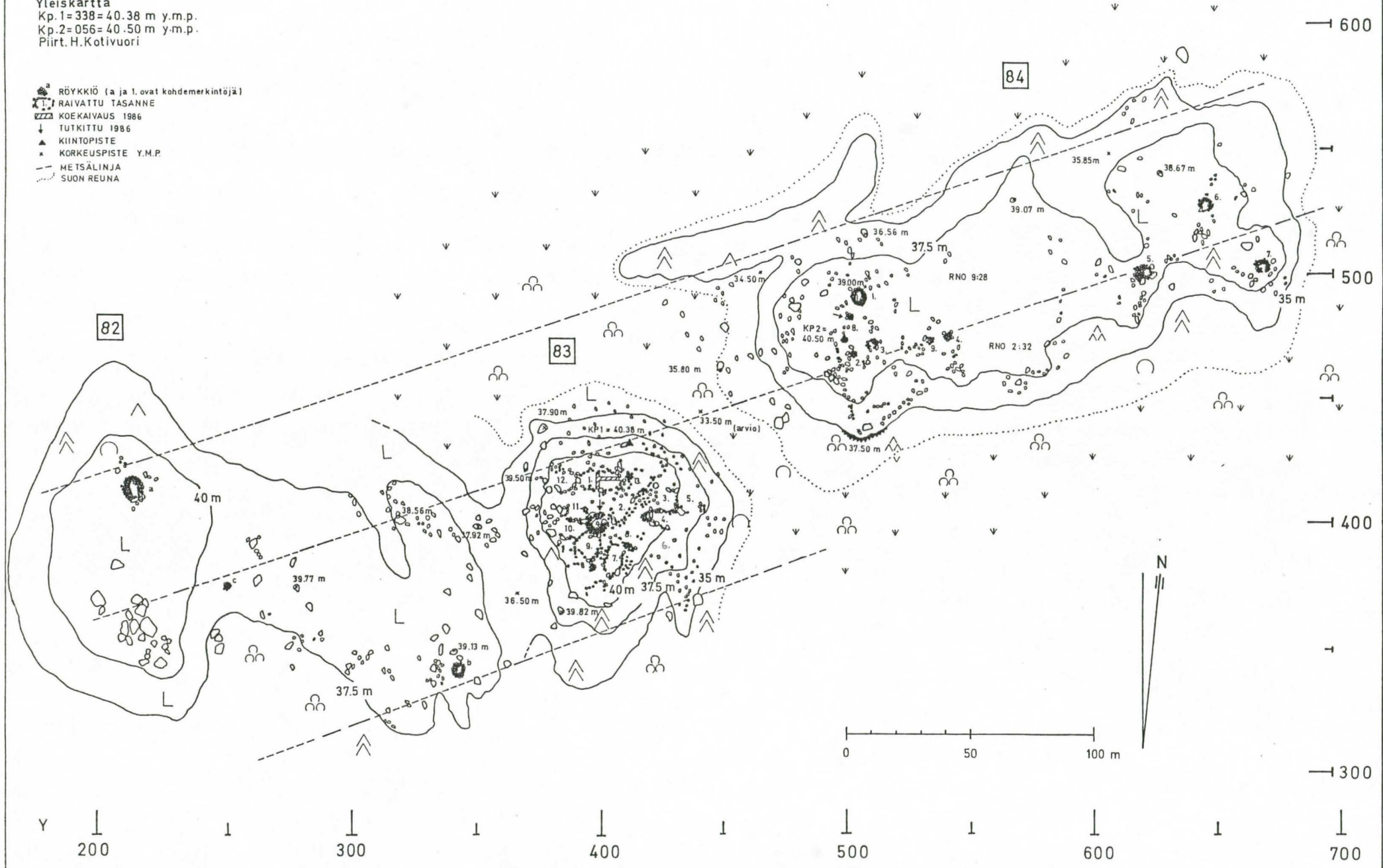
Kartta 1334 07 C, keskeneräinen, stereokarttoitus 1:10 000, 1983.
Maastotyö. 1984.

VÖYRI Tuckor Vitmossen

H.Kotivuori 1986
Yleiskartta
Kp.1=338=40.38 m y.m.p.
Kp.2=056=40.50 m y.m.p.
Piirt. H.Kotivuori

Y= 200-350 (m)=INV. 1985 NRO 82
Y= 350-450 (m)=INV. 1985 NRO 83
Y= 450-700 (m)=INV. 1985 NRO 84

- RÖYKKIÖ (a ja l. ovat kohdemerkintöjä)
- RAIVATTU TASANNE
- KOEKAIVAUS 1986
- TUTKITTU 1986
- KIINTOPISTE
- KORKEUSPISTE Y.M.P.
- METSÄLINJA
- SUON REUNA



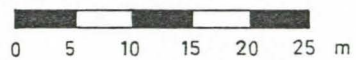
VÖYRI 83 Tuckor Vitmossen

H.Kotivuori 1986

Yleiskartta

Kp 1 = 338 = 40.38 m y.m.p.

Piirt. H.Kotivuori



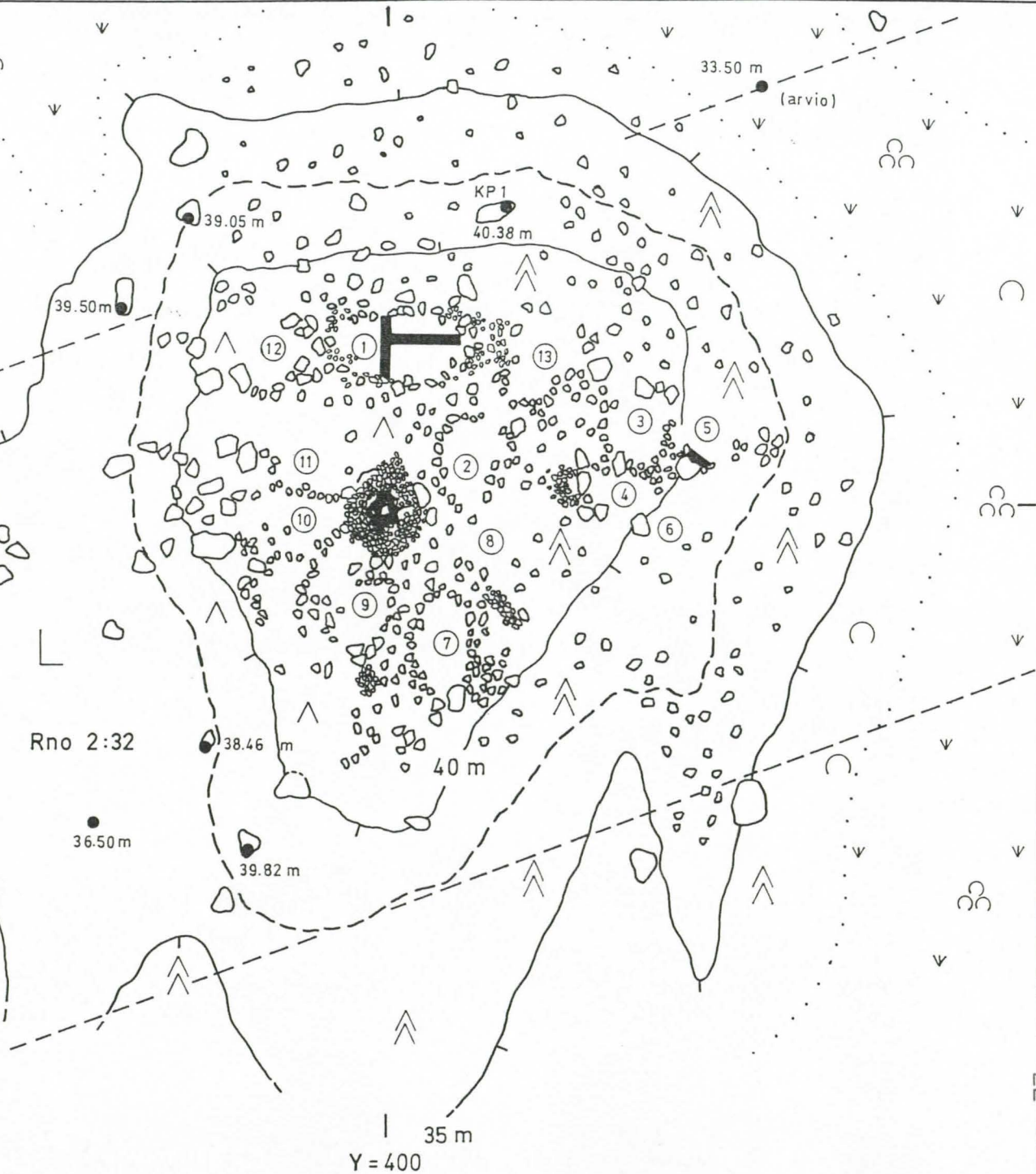
- ① RAIVATTU TASANNE
- KOEKAIVAUS
- KORKEUS Y.M.P.

METSÄLINJA

X = 400

Rno 2:32

Rno 9:28



VÖYRI TUCKOR VITMOSSEN 83

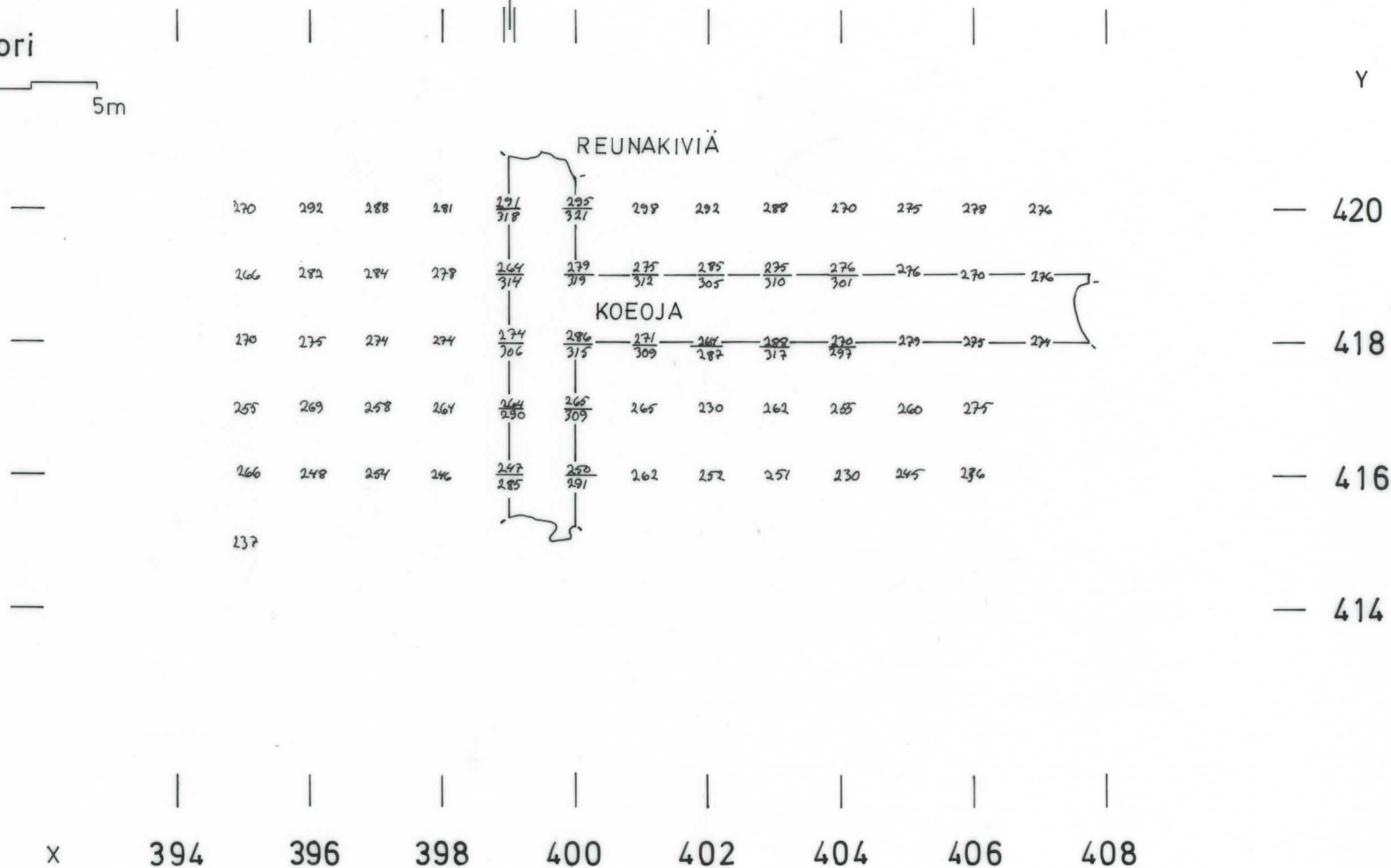
H KOTIVUORI 1986

Pinta- ja pohjavaaituskartta, Tasanne 1.

Kp. 1 = 338 = 40,38 m.m.p.y.

Mk 1:100

Piirt. H. Kotivuori



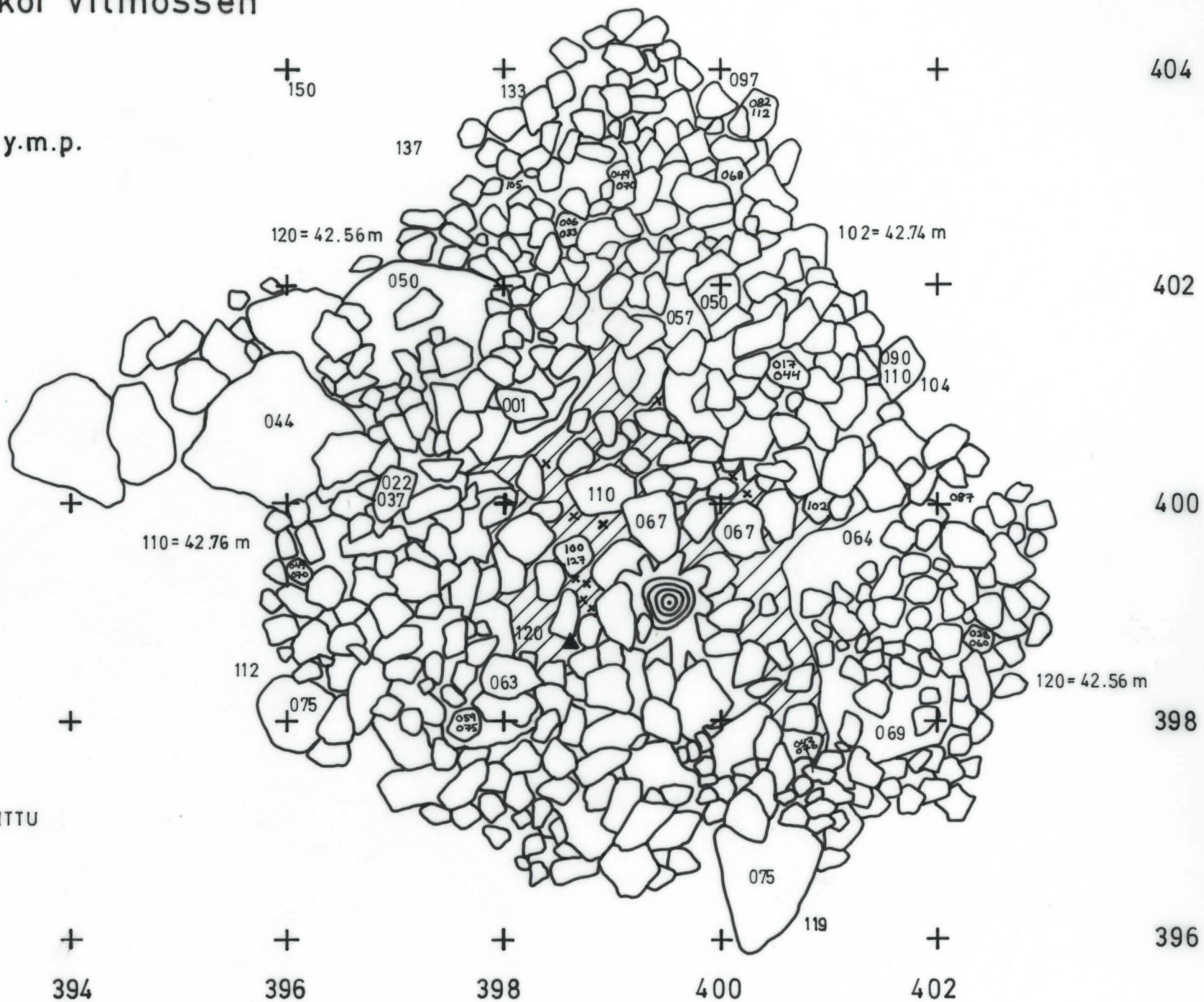
VÖYRI 83 Tuckor Vitmossen

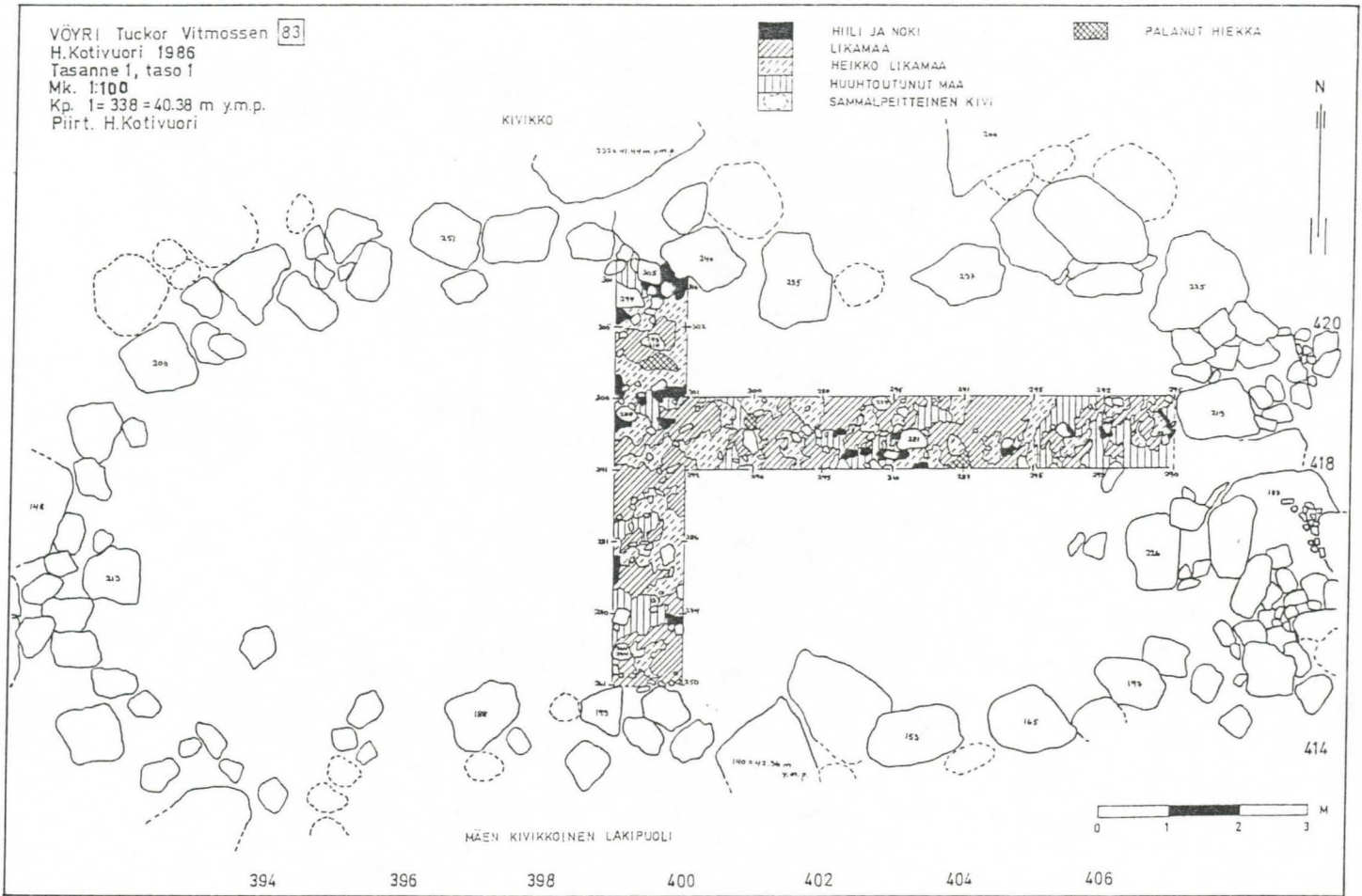
H.Kotivuori 1986
Röykkiö taso 1
Mk. 1:50
Kp.1=338 = 40.38 m y.m.p.
Piirt. H.Kotivuori



- /// LIKAMAA
- ▲ KERAMIKKAPALA
- × KVARTSIA

VAIN KESKUS TUTKITTU





VÖYRI Tuckor Vitmossen 83

H.Kotivuori 1986

Profiili S - N idästä, tasanne 1.

Mk. 1:25

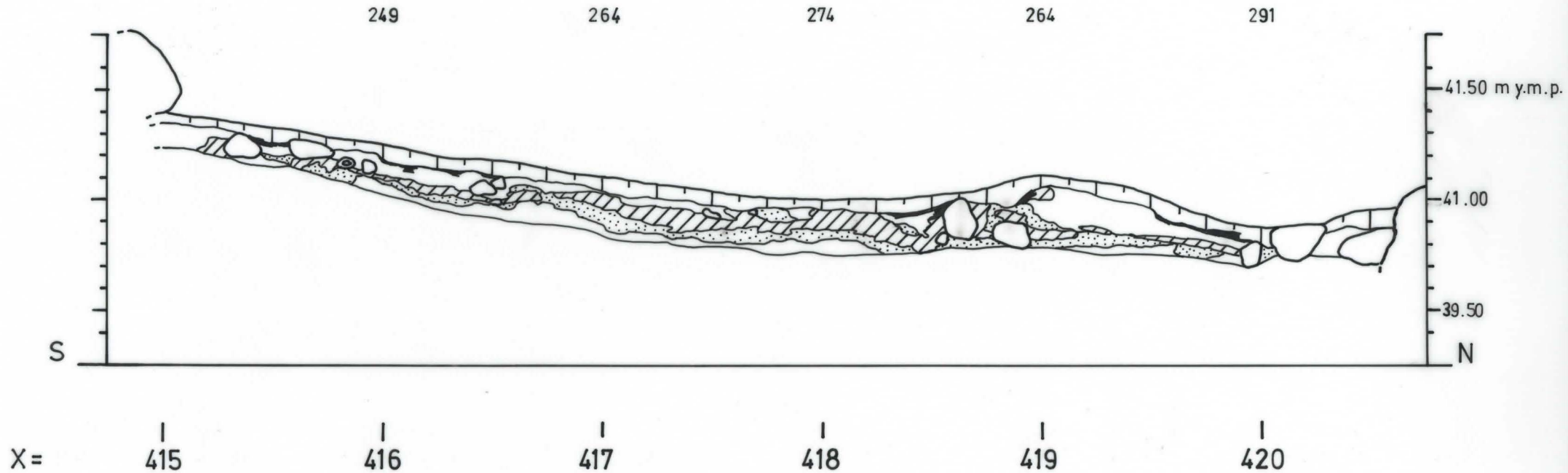
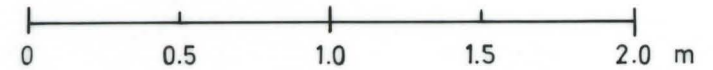
Kp. 1 = 338 = 40.38 m y.m.p.

Piirt. H.Kotivuori



HIILI JA NOKI
LIKAMAA
HEIKKO LIKAMAA
TURVE JA HUUHTOUTUNUT MAA
HIEKKA
KIVI JA JUURI

X = 415 - 420 / Y = 399



VÖYRI Tuckor Vitmossen 83

H.Kotivuori 1986

Profiili E-W pohjoisesta, tasanne 1.

Mk. 1:25

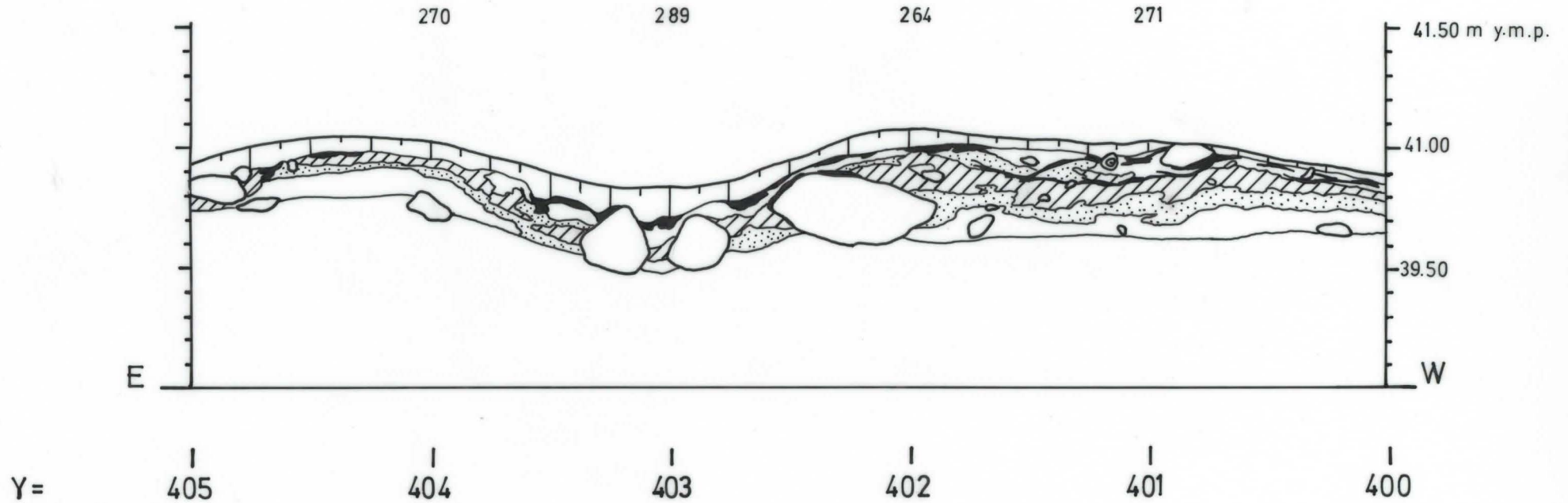
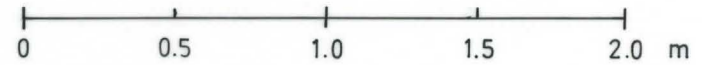
Kp. 1 = 338 = 40.38 m y.m.p.

Piirt. H.Kotivuori



HIILI JA NOKI
 LIKAMAA
 HEIKKO LIKAMAA
 TURVE JA HUUHTOUTUNUT MAA
 HIEKKA
 KIVI JA JUURI

X=418 / Y=400 - 405



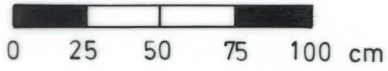
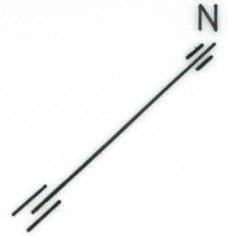
VÖYRI 83 Tuckor Vitmossen

H.KOTIVUORI 1986

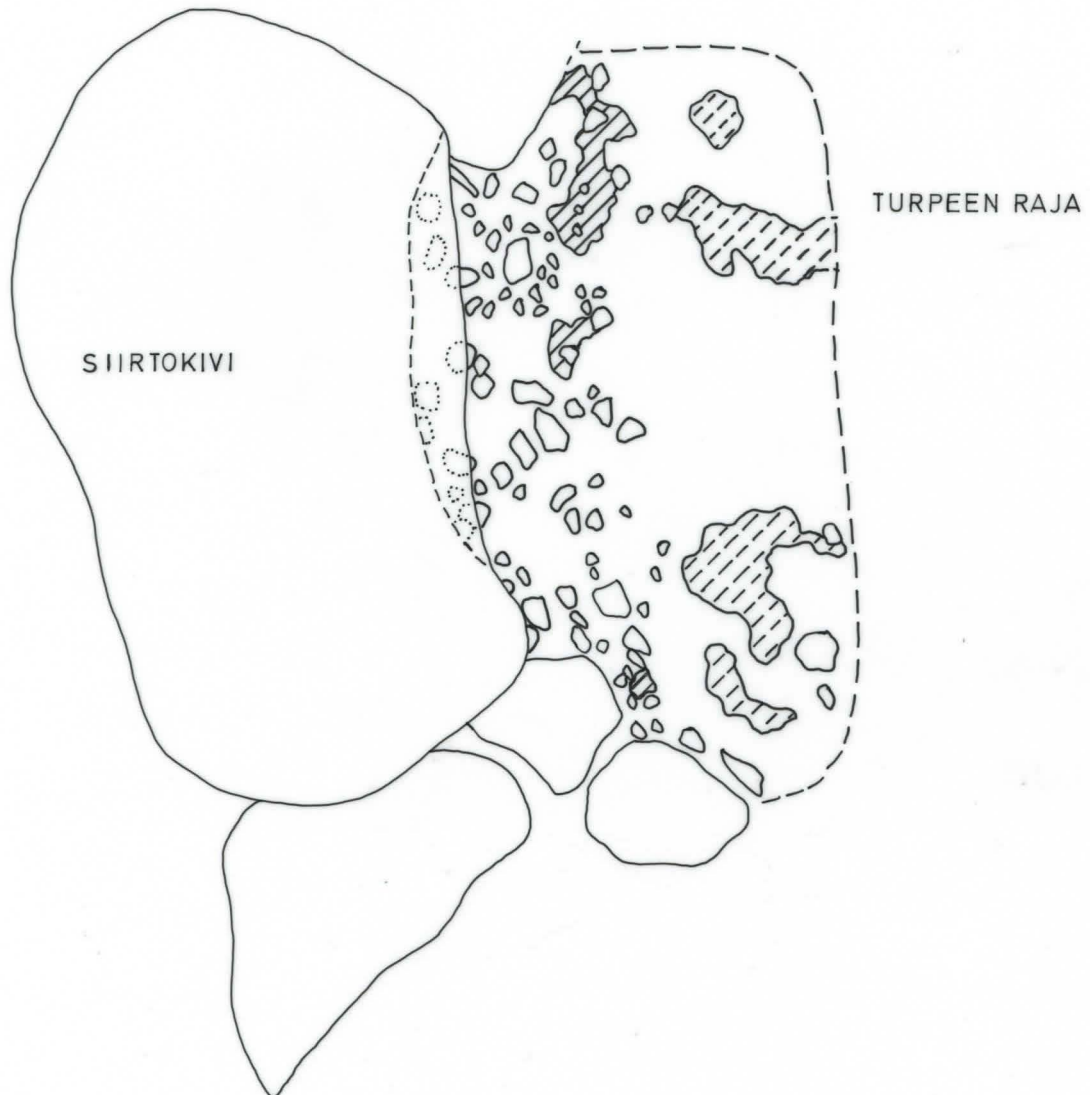
KARTTALUONNOS 1:25

TASANNE 5, LIESI, TASO 0

PIIRT. H.KOTIVUORI



-  KOVERA KIVENSIVU
-  KIVIÄ REUNAN ALLA
-  PALANUT KIVI
-  LIKAMAA
-  HEIKKO LIKAMAA
-  HIEKKA



VÖYRI 84 Tuckor Vitmossen

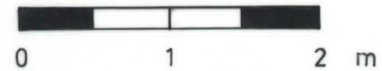
H.KOTIVUORI 1986

RÖYKKIÖ 8 TASOT 1 JA 2

MK. 1:50

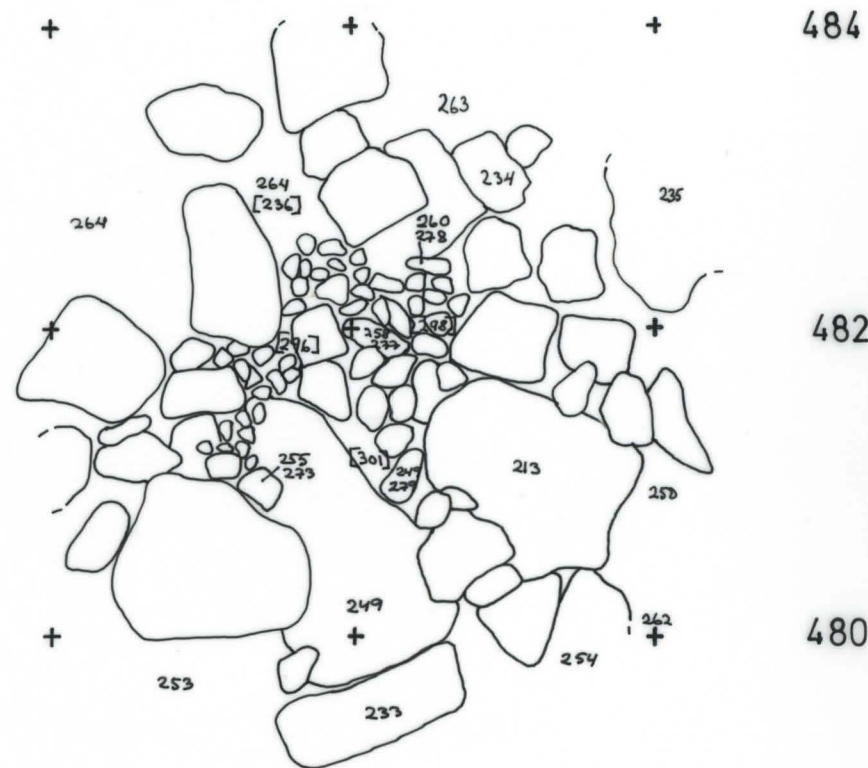
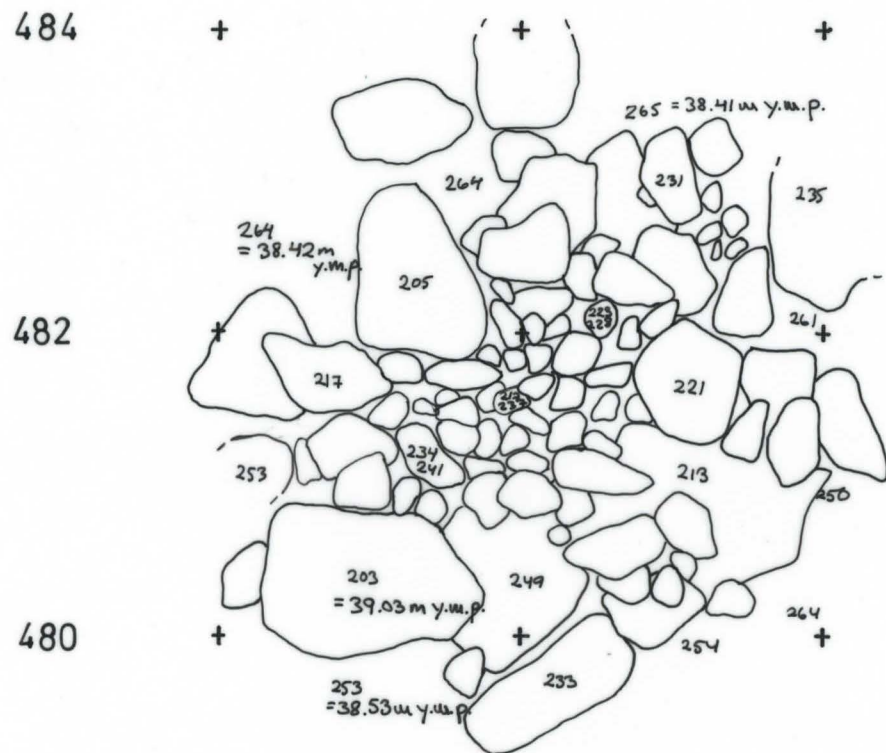
KP. 4 056 40.50 m y.m.p.

PIIRT. H.KOTIVUORI



Taso 1

Taso 2



501

503

505

501

503

505

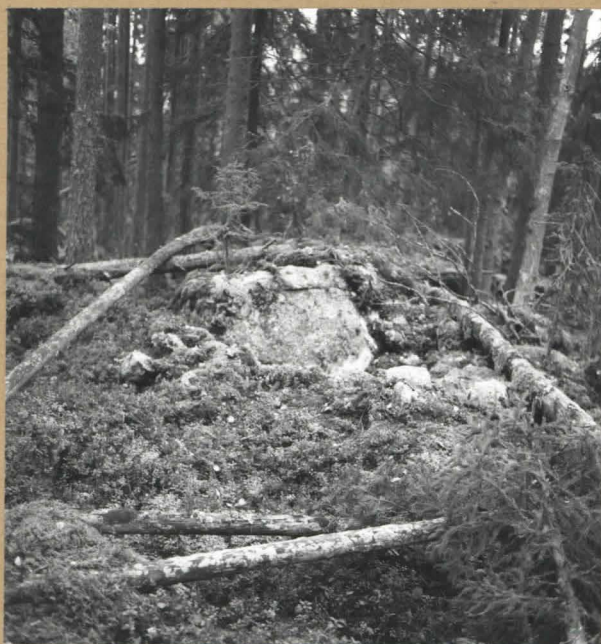
VÖYRI Tuckor Vitmossen

Hannu Kotivuori 1986



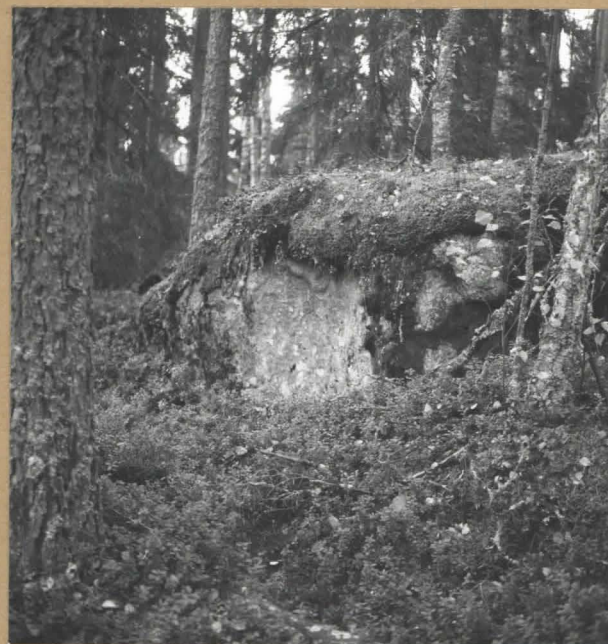
f.66713

Yleiskuva metsätieltä. Hakkuuaukean päässä oleva metsäsaareke on inv. kohde nro 83 (koekaivauskohde). Etäisyys noin 300 m. Lounaasta.



f.66706

Pieni röykkiö maakiven kupeessa. Inv. kohde nro 83, tasanne 4:n länsireunassa. Luoteesta.



f.66707

Tasanne 5:n laidassa oleva suuri kivi, jonka reuna on rapautunut kuumuudessa, sillä alta löytyi lie-sikiveys, Pohjoisesta.

Valok. H.Kotivuori

VÖYRI Tuckor Vitmossen
Hannu Kotivuori 1986



f.66704

f.66703

Iso raunio inv.kohteessa nro 83 ennen kaivausta. Melko tasaisen ja kivikkoisen mäen keskipisteessä. Kuvan takaosassa, noin 20 m paalusta (keskellä) on koekaivettu tasanne 1, etelästä.



f.66709

f.66708

Ison raunion pintaturve ja sammal on poistettu. Vasemmalla 100 % kaivaustyövoimasta (kaksi) pysyttämässä suojakatosta. Kuvasta ilmenee, että raunion keskus on lähes kivetön ja pienempi kiveys kiertää kehämäisesti sitä. Alla on isoja maa-kiviä alkuperäisillä paikoillaan. Kaakosta.

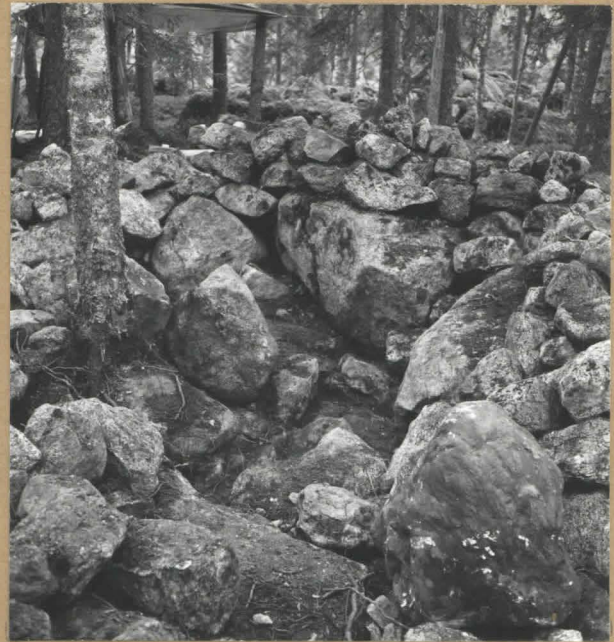
Valok. H.Kotivuori

VÖYRI Tuckor Vitmossen
 Hannu Kotivuori 1986



f.66705

Ison raunion koillissivusta ennen sammaleen poistamista. Itä-
 kaakosta.



f.66712

Ison raunion sisäosa (1.krs.) ja
 vallimainen kehäkiveys maakivien
 päällä ja välissä. Irtomaata ei
 juuri kivikosta löydy. Idästä.



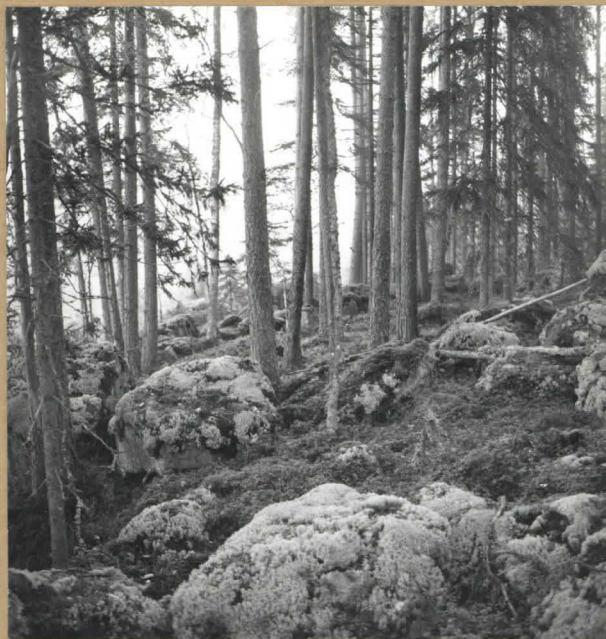
f.66710

f.66711

Ison raunion sisäosaa, pohjoissivun maakivet ja
 niiden yllä oleva kehämäinen kivilados, joka ei
 vaikuta ylösheitetyltä, vaan lähinnä tarkoitukselli-
 sesti asetetulta. Tumma likamaa hämöttää pohjalla.
 Etelästä.

Valok. H.Kotivuori

VÖYRI Tuckor Vitmossen
H.Kotivuori 1986



f.66715

Yleiskuva pitkittäin rinteän reu-
nassa olevasta tasanteesta 1:stä. Lin-
jakeppi (puiden välissä, keskellä)
on tasanteen pohjoissivun keskellä,
kohdassa $x = 420$ ja $y = 400$. Länsi-
lounaasta.



f.66717

Tasanteen 1 pohjoisreunan keski-
kohta ennen kaivausta. Linjakeppi
on em. mainitussa kohdassa ja sen
takana hämöttää noin 8 m alempana
(n. 33.5 m y.m.p.) olevan suon (Vit-
mossen) nuorta puustoa. Etelästä.



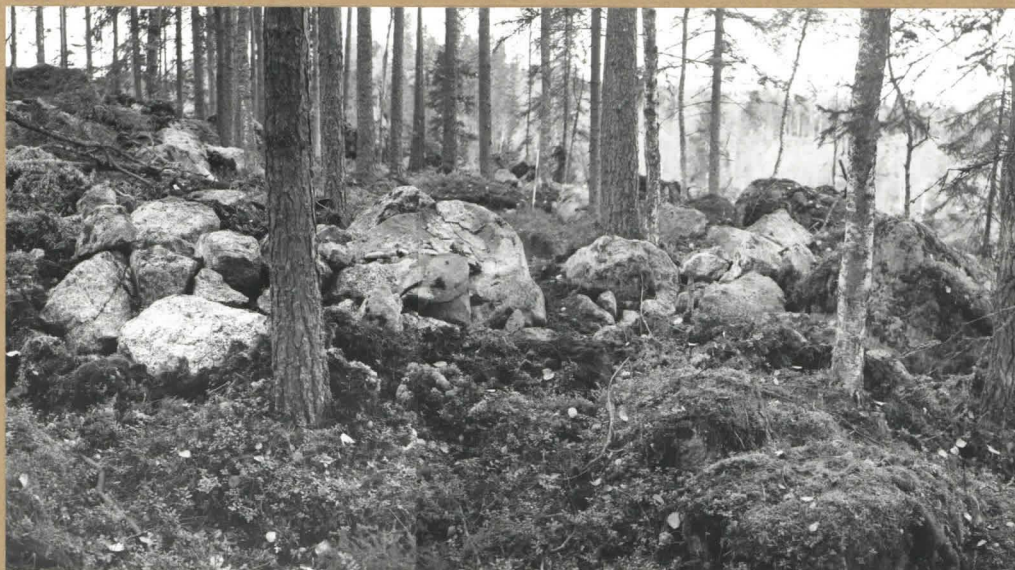
f.66718

Tasanteen 1 poikki aukaistu metrin
levyinen koeoja $x = 415-420$ ja $y =$
399, 1. krs. Taustalla Vitmossen,
edessä eteläistä reunuskiveystä, lin-
jakepin takana pohjoinen reunuskive-
ys. Tasokivet ovat pieniä. Etelästä.

Valok. H.Kotivuori

VÖYRI Tuckor Vitmossen

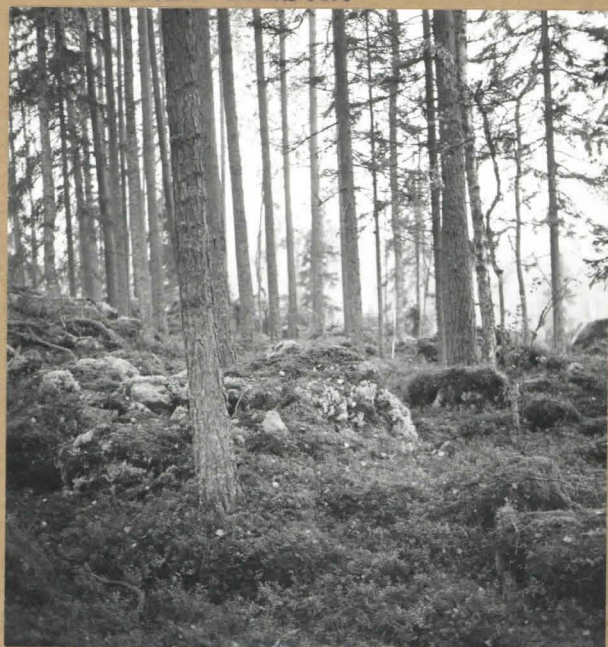
Hannu Kotivuori 1986



f.66722

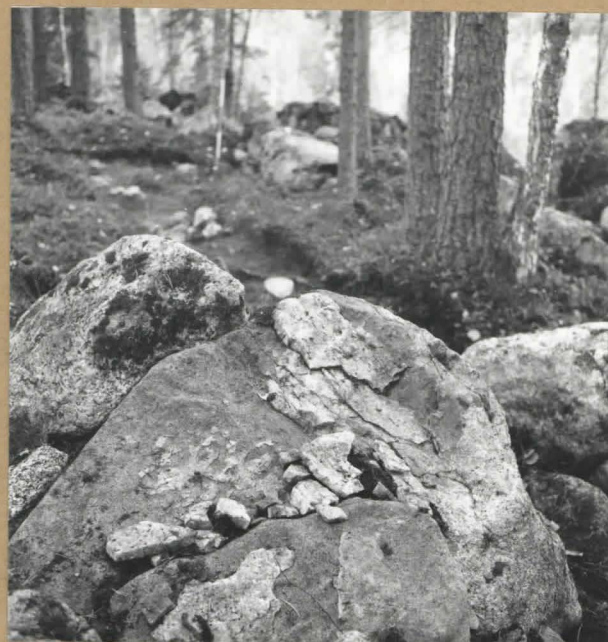
f.667121

Tasanteen 1 itäpäädyn kiveys sammaleesta puhdistettuna. Vasemmalla kasattua kiveystä (tasoilta poistettua kiveystä), keskellä olevan ison kiven pinnalla osin irrallisia kvartsikappaleita, tämän kiven oikealla sivulla noin 0.5 m leveä aukko reunuskiveyksessä (ilmeinen kulkuväylä) ja oikealla häämöttää rinne sekä sen alla oleva Vitmossen. Idästä.



f.66716

Tasanteen 1 itäpääty ennen kavausta. Idästä.



f.66723

Tasanteen 1 itäpäädyssä oleva iso kivi, jonka pinnasta on irronnut kvartsikappaleita (ilmeinen raaka-ainelähde). Idästä.

Valok. H.Kotivuori

VÖYRI Tuckor Vitmossen
Hannu Kotivuori 1986



f.66720

Tasanne 1:n koeoja x = 415-420 ja y = 399, 1.krs. pohjoispäästä (rinteen suunnasta), edessä rinte-
sivun isokivistä reunaa, taustalla eteläreunaa. Tasanteella on lähinnä vain pikkukiviä. Pohjoises-
ta.



f.66719

Tasanne 1:n koeoja x = 418-419 ja y = 400-407, 1.krs. Taustalla ta-
santeen itäpään kiveystä ja isojen kivien välissä ilmeinen kulkuväylä.
Keskikohdassa (nuoli) on noin 1 m²:n painauma ja kiveystä - mahdollinen kannatinpaalun kohta ja/tai liesiki-
veystä. Länneestä.



f.66714

Tasanne 1:n kaivausrudussa x = 418/
y = 402 (osin 403) oleva painauma ja
kiveys (liesi ja/tai paalunsija). 1.krs.
Luoteesta.

Valok. H.Kotivuori